

Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok

Spis treści

Ocena Zasobów	1
Pomocy Społecznej	1
za 2024 rok	1
Słowniczek skrótów.....	3
Wprowadzenie	4
1. Sytuacja demograficzno-społeczna w województwie lubelskim	6
2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia	26
2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie	28
2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie	45
Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia	59
Kadra pomocy społecznej.....	73
Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej.....	75
Wnioski i rekomendacje	79

Słowniczek skrótów

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
OZPS	Ocena Zasobów Pomocy Społecznej
OPS	Ośrodek Pomocy Społecznej
CUS	Centrum Usług Społecznych
PCPR	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
KIS	Klub Integracji Społecznej
CIS	Centrum Integracji Społecznej
GUS	Główny Urząd Statystyczny
DPS	Dom Pomocy Społecznej
OIK	Ośrodek Interwencji Kryzysowej
MEN	Ministerstwo Edukacji Narodowej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wprowadzenie

Obowiązek corocznego sporządzania dokumentu pn. **Ocena zasobów pomocy społecznej (OZPS)** został nałożony na gminy i powiaty na mocy ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Zgodnie z art. 16a ww. ustawy, ocena powinna być opracowana w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Zakres oceny obejmuje w szczególności:

- infrastrukturę,
- zasoby kadrowe jednostek organizacyjnych pomocy społecznej,
- działalność organizacji pozarządowych,
- nakłady finansowe na realizację zadań z zakresu pomocy społecznej – niezależnie od źródła ich finansowania i realizatora.

Ocena uwzględnia również dane dotyczące osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej, rodzaje występujących problemów oraz ich rozkład ilościowy.

Dokument OZPS przedstawiany jest:

- radzie gminy i radzie powiatu – do 30 kwietnia każdego roku,
- sejmikowi województwa – do 30 czerwca.

Ocena przekazywana sejmikowi województwa sporządzana jest na podstawie danych zebranych przez gminy i powiaty za pośrednictwem Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS), a następnie – do 31 lipca – przekazywana właściwemu wojewodzie. Dokument, wraz z rekomendacjami, stanowi podstawę do planowania budżetu na kolejny rok.

OZPS odzwierciedla realizację zadań przez ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie. Prezentuje również dane bieżące i prognozy dotyczące osób korzystających z różnych form wsparcia w ramach pomocy społecznej oraz w obszarach objętych innymi ustawami.

Realizacja zadań z zakresu pomocy społecznej spoczywa na administracji samorządowej i rządowej, które współpracują w tym zakresie na zasadzie partnerstwa z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami i związkami wyznaniowymi, a także osobami fizycznymi i prawnymi.

W województwie lubelskim zadania z zakresu pomocy społecznej na koniec 2024 r. realizowało:

- **208 ośrodków pomocy społecznej (OPS)**, w tym 4 w miastach na prawach powiatu,
- **5 centrów usług społecznych (CUS)**,
- **20 powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR)**.

Na szczeblu wojewódzkim zadania realizują:

- **Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie** – w zakresie zadań samorządu województwa,

- **Wydział Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego** – w zakresie zadań wojewody.

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizują również inne jednostki organizacyjne, takie jak:

- domy pomocy społecznej,
- placówki specjalistycznego poradnictwa (w tym rodzinnego),
- ośrodki wsparcia,
- ośrodki interwencji kryzysowej.

System pomocy społecznej uzupełniają instytucje działające na podstawie ustaw:

- o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- o przeciwdziałaniu narkomanii,
- o ochronie zdrowia psychicznego.

Ważną rolę odgrywa również sektor non-profit, w szczególności organizacje pozarządowe działające w obszarze polityki społecznej.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie opracowuje ocenę na podstawie danych przekazanych przez 233 jednostki (OPS, CUS, PCPR). Większość danych pozyskiwana jest automatycznie z systemów informatycznych (m.in. GUS, POMOST, MEN), natomiast pozostałe informacje są uzupełniane przez pracowników jednostek i wprowadzane do systemu CAS.

1. Sytuacja demograficzno-społeczna w województwie lubelskim

Województwo lubelskie należy do obszarów depopulacyjnych. W 2024 roku odnotowano spadek liczby mieszkańców regionu. Zarówno przyrost naturalny, jak i saldo migracji ludności na pobyt stały były ujemne. Ponadto, trwa proces starzenia się ludności.

Podział administracyjny

Województwo lubelskie usytuowane jest w południowo-wschodniej części Polski i jest trzecim co do wielkości regionem w Polsce (zajmuje 25 122 km², czyli 8% ogółu kraju). Od północy graniczy z województwem podlaskim, od zachodu z województwem mazowieckim i województwem świętokrzyskim, zaś od południa z województwem podkarpackim. Wschodnia granica województwa jest granicą państwa z Białorusią oraz Ukrainą i stanowi zarazem zewnętrzną granicę Unii Europejskiej.

Zgodnie ze stanem na dzień 31.12.2024 r., w obrębie Lubelszczyzny znajdowało się **213** gmin (w tym: **20** miejskich, **34** miejsko-wiejskich oraz **159** wiejskich), wśród których **4** miasta są na prawach powiatu (Biała Podlaska, Chełm, Lublin i Zamość).

W województwie lubelskim wydzielono 20 powiatów ziemskich:

• bialski	• łukowski
• biłgorajski	• opolski
• chełmski	• parczewski
• hrubieszowski	• puławski
• janowski	• radzyński
• krasnostawski	• rycki
• kraśnicki	• świdnicki
• lubartowski	• tomaszowski
• lubelski	• włodawski
• łęczyński	• zamojski

Na podstawie obowiązującej od 1 stycznia 2018 r. klasyfikacji NUTS 2016 województwo lubelskie podzielone jest na 4 odrębne jednostki z poziomu NUTS 3, w skład których wchodzi:

- **podregion bialski** (obejmujący powiaty: bialski, parczewski, radzyński, włodawski, m. Biała-Podlaska);
- **podregion chełmsko-zamojski** (obejmujący powiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, krasnostawski, tomaszowski, zamojski, m. Chełm, m. Zamość);
- **podregion lubelski** (obejmujący powiaty: lubartowski, lubelski, łęczyński, świdnicki, m. Lublin);
- **podregion puławski** (obejmujący powiaty: janowski, kraśnicki, łukowski, opolski, puławski, rycki).

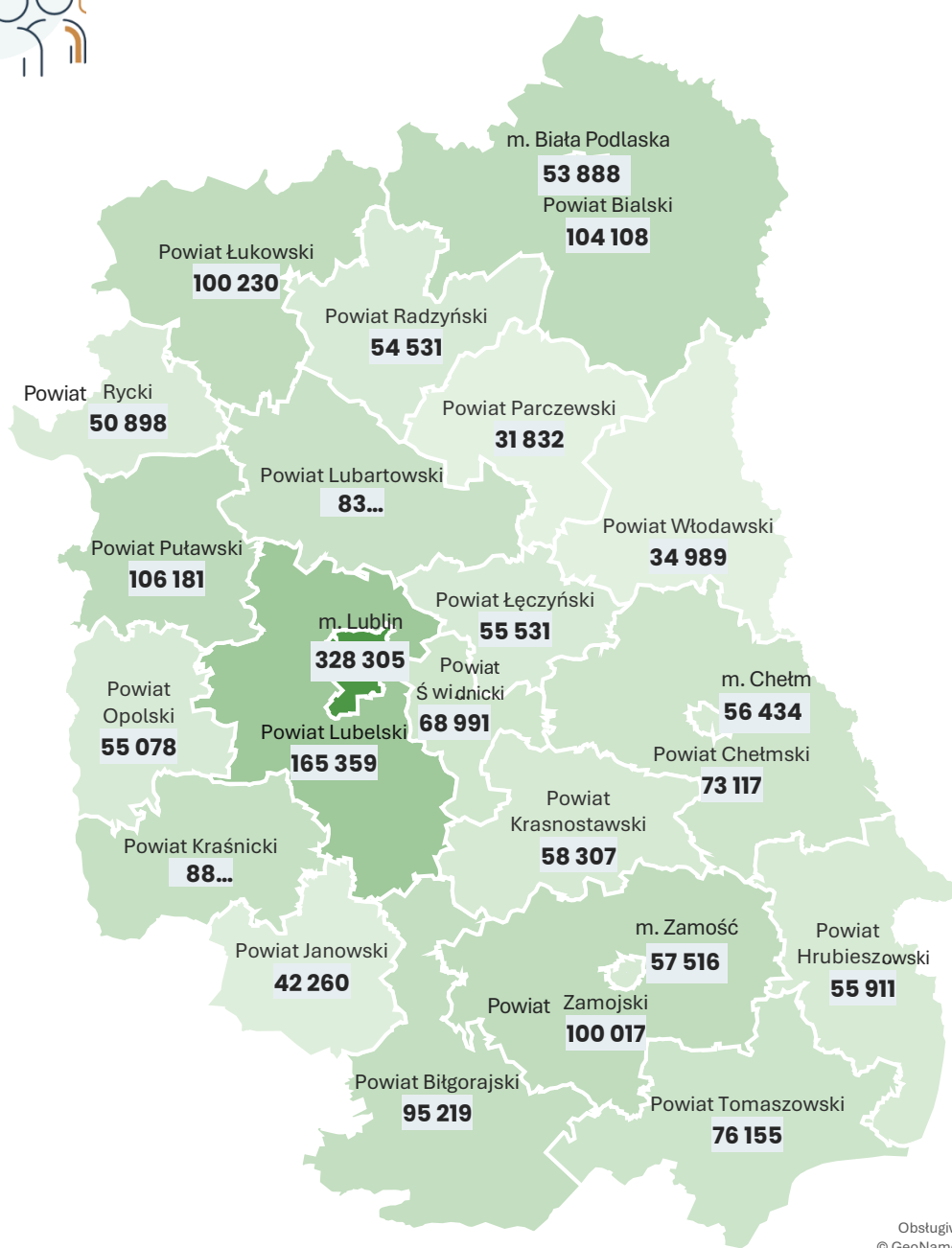
Na koniec 2024 r. liczba ludności Polski wyniosła **37 489 087**, tj. o 147 421 osób mniej niż na koniec 2023 r. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w dniu 31 grudnia 2024 r. w województwie lubelskim mieszkało **1 996 440** osób, tj. 5,3% ludności w kraju. W porównaniu z 2023 r. liczba ludności regionu zmalała o 14 607 osób, czyli o 0,7 p.p.. Średnia gęstość zaludnienia (liczba osób przypadająca na 1 km²) w województwie lubelskim była niższa niż w kraju i wynosiła **79** osób na km² wobec 119 osób na km² w kraju.

Województwo lubelskie należy do regionów o stosunkowo niskim stopniu urbanizacji. Wskaźnik urbanizacji w tym województwie kształtuje się na poziomie niższym niż średnia krajowa, co świadczy o przeważającym charakterze wiejskim regionu. W 2024 roku w 54 miastach województwa mieszkało łącznie 922 698 osób, co stanowiło 46,2% ogółu ludności. Dla porównania, w skali całego kraju ludność miejska stanowiła 59,4% populacji. Dane te wskazują na wyraźne różnice w strukturze osadniczej między województwem lubelskim a resztą Polski, podkreślając bardziej rozproszony i wiejski charakter tego regionu.

Stolicą województwa lubelskiego jest Lublin - miasto na prawach powiatu, z **328 305** mieszkańcami na koniec 2024 r. Mieszkańcy Lublina stanowili 16,4% ogółu ludności województwa. Liczbę ludności w powiatach województwa lubelskiego przedstawia natomiast poniższa mapa:

Mapa 1. Ludność w powiatach województwa lubelskiego na koniec 2024 roku.

Obsługiwane przez usługę Bing
© GeoNames, Microsoft, TomTom

Liczba mieszkańców w powiatach województwa lubelskiego

Województwo Lubelskie – ważniejsze dane

stolica województwa	Lublin	
powierzchnia	25 122 km²	
stan ludności	1 996 440	✓ 0.7 %
miasta	922 698	✓ 0.5 %
wieś	1 073 742	✓ 1.0 %
gęstość zaludnienia	79 os. / km²	✓ 1.3 %
wskaźnik urbanizacji	46.2 %	✓ 0.5 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności

Od połowy lat dziewięćdziesiątych obserwuje się systematyczny spadek liczby ludności województwa lubelskiego. Związany jest on z ujemnym przyrostem naturalnym oraz ujemnym saldem migracji wewnętrznych i zewnętrznych. Niekorzystna sytuacja w zakresie umieralności wraz z bardzo niskim poziomem urodzeń przyczyniły się do ujemnego poziomu przyrostu naturalnego (czyli różnicy między liczbą urodzeń żywych i liczbą zgonów). W 2024 r. w województwie lubelskim przyrost naturalny wyniósł minus **9 841**.

Województwo lubelskie od lat zмага się z trwałym odpływem ludności, co znajduje odzwierciedlenie w ujemnym saldzie migracji na pobyt stały. W 2024 roku liczba osób opuszczających region przewyższyła liczbę osób osiedlających się o **4 823** osoby, co stanowi kontynuację negatywnego trendu obserwowanego od lat 90-tych XX-go wieku. Analiza danych¹ z ostatnich lat wskazuje, że saldo migracji w województwie lubelskim pozostaje niezmiennie ujemne, przy czym największy odpływ dotyczy osób w wieku produkcyjnym, zwłaszcza młodych dorosłych.

Przyrost naturalny

- 9 841

- 9 418

4.5%

Saldo migracji na pobyt stały

- 4 823

- 4 468

7.9 %

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

¹ GUS, Bank Danych Lokalnych, <https://bdl.stat.gov.pl/> [odczyt:03.06.2025].

Na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego można stwierdzić, że struktura ludności województwa lubelskiego według płci pozostaje stabilna na przestrzeni ostatnich lat. Na koniec 2024 roku liczba mieszkańców regionu wyniosła **1 996 440** osób, z czego 1 030 312 stanowiły kobiety, a 966 128 – mężczyźni. Udział poszczególnych grup w ogólnej liczbie ludności wyniósł odpowiednio 51,6% i 48,4%, co jest zgodne z wartościami obserwowanymi w latach poprzednich.

Podobna struktura demograficzna występuje również w skali całego kraju, co wskazuje na utrzymującą się równowagę w rozkładzie ludności według płci zarówno na poziomie regionalnym, jak i ogólnopolskim. Dane te mogą stanowić istotny punkt odniesienia w analizach społeczno-demograficznych oraz planowaniu polityk publicznych.

Struktura ludności według płci w woj. lubelskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności według ekonomicznych grup

Ekonomiczne grupy ludności klasyfikuje się w trzech przedziałach wiekowych (istotnych z punktu widzenia rynku pracy):

- **wiek przedprodukcyjny** – osoby do 17 roku życia;
- **wiek produkcyjny** - uwzględniający granicę wiekową mężczyzn i kobiet. Mężczyzn klasyfikuje się w przedziale wiekowym od 18 do 64 lat, natomiast kobiety od 18 do 59 lat;
- **wiek poprodukcyjny** – wiek mężczyzn liczony jest od ukończenia 65 roku życia i powyżej oraz kobiet - 60 lat i powyżej.

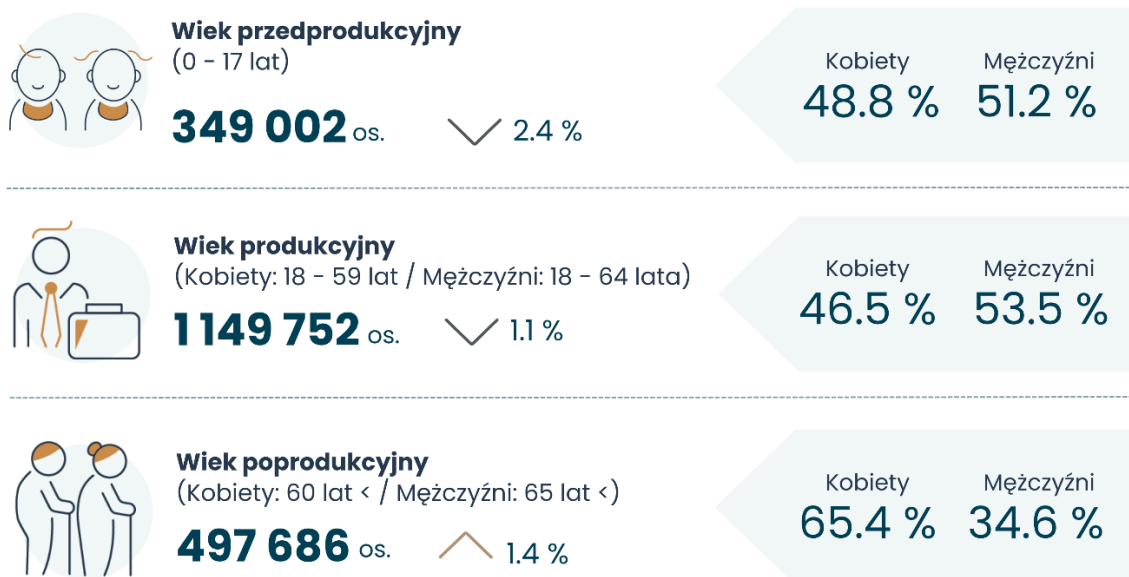
Struktura ludności według wieku w województwie lubelskim zmienia się z roku na rok. Maleje liczba dzieci i młodzieży, a wzrasta liczba ludności w starszych rocznikach. Przyczyną tych zmian jest przesuwanie się w czasie roczników wyżów i niżów demograficznych, a także obserwowany od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku spadek dzietności kobiet oraz wydłużenie się przeciętnego czasu trwania życia. W wyniku zmian demograficznych zachodzących w województwie lubelskim liczba osób młodych w wieku poniżej 18 lat na przestrzeni 2023 r. i 2024 r. zmniejszyła się z 357 538 osób do **349 002** osób.

W 2024 roku w województwie lubelskim odnotowano kontynuację zmian w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. Liczba osób w wieku produkcyjnym zmniejszyła

się z 1 162 919 w 2023 roku do **1 149 752** w roku 2024, co oznacza spadek o 1,1%. Jednocześnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej oraz mężczyźni w wieku 65 lat i więcej) wzrosła z 490 590 do **497 686**, co stanowi wzrost o 1,4%.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły 24,4% ogółu mieszkańców województwa, co jest wartością nieco niższą niż średnia krajowa, która w 2024 roku wyniosła 24,9%. Struktura tej grupy wiekowej wykazuje wyraźne zróżnicowanie ze względu na płeć. W województwie lubelskim kobiety stanowiły 65,4% populacji osób w wieku poprodukcyjnym (325 666), natomiast mężczyźni – 34,6% (172 020). Podobna proporcja występowała w skali kraju, gdzie wśród 8 910 009 osób w wieku poprodukcyjnym kobiety stanowiły 64,9% (5 786 067), a mężczyźni 35,1% (3 123 942).

Struktura ludności według ekonomicznych grup

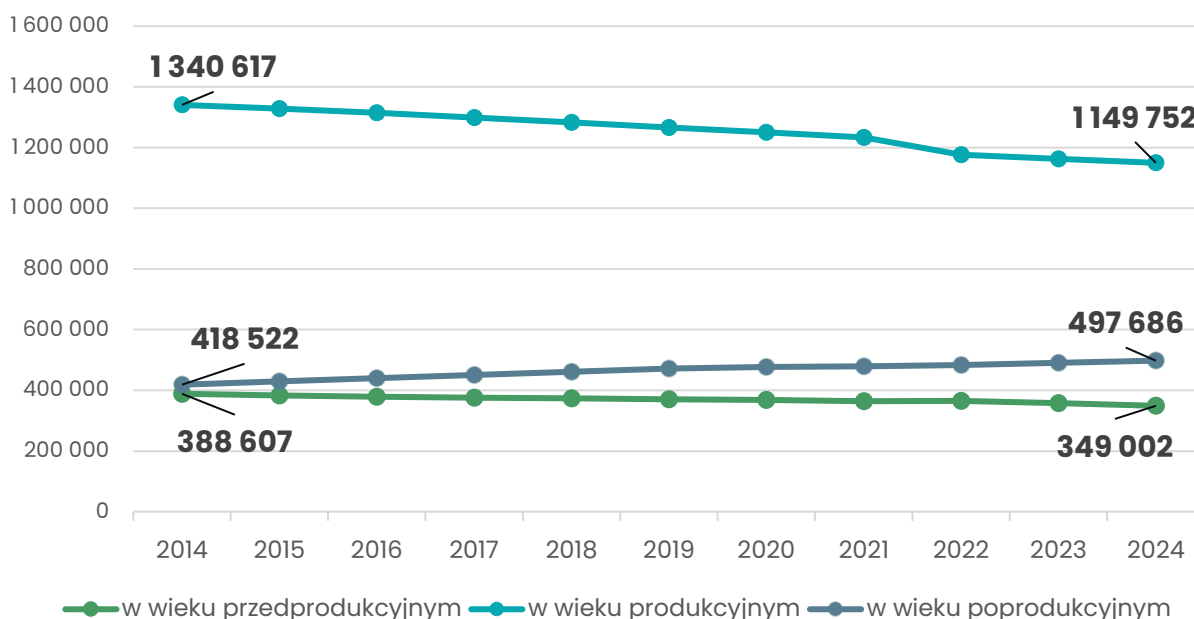

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku obserwuje się przewagę liczebną mężczyzn w populacji osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym. Odmienna sytuacja występuje w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, w której dominują kobiety – stanowią one 65,4% tej zbiorowości.

Zmianę liczby ludności województwa wg ekonomicznych grup ludności w latach 2014 – 2024 prezentuje poniższy wykres:

Wykres 1. Zmiana liczby ludności według ekonomicznych grup ludności w latach 2014 - 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

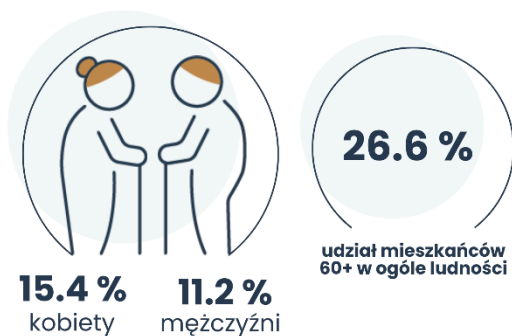
Struktura społeczno-bytowa osób starszych z prognozą na lata 2023 – 2060

Zgodnie z ustawą z dnia 11 września 2015 r. o osobach starszych, za osobę starszą uznaje się każdą osobę, która ukończyła 60. rok życia. Proces starzenia się społeczeństwa jest zjawiskiem obserwowanym od wielu lat i znajduje potwierdzenie w danych statystycznych.

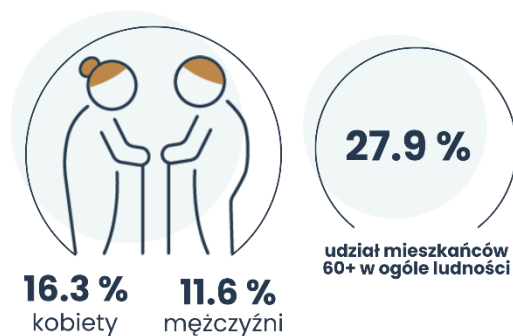
Z informacji opublikowanych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, że liczba osób w wieku 60 lat i więcej systematycznie rośnie, zarówno w skali kraju, jak i w województwie lubelskim. W 2024 roku osoby powyżej 60. roku życia stanowiły 26,6% ogółu ludności Polski. W województwie lubelskim udział tej grupy był wyższy i wyniósł 27,9%, co odpowiada 557 010 mieszkańcom regionu.

Tendencję wzrostową w liczbie osób starszych w ujęciu regionalnym i krajowym ilustruje poniższe zobrazowanie graficzne, które przedstawia udział populacji w wieku 60 lat i więcej w ogólnej strukturze ludności.

Ludność 60+ w Polsce:

Ludność 60+ w woj. lubelskim:

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Najliczniejszą grupę seniorów z województwa lubelskiego tworzą osoby w przedziale wiekowym 70 lat i więcej, którzy stanowią 52,8 % ogółu osób w wieku 60 i więcej lat (w Polsce ta grupa wiekowa stanowi 52,3% ogółu ludności 60+).

W poniższej tabeli przedstawiono dane dotyczące liczby mieszkańców w wieku 60 lat i więcej, zarówno w skali kraju, jak i w województwie lubelskim. Zestawienie to pozwala prześledzić dynamikę starzenia się społeczeństwa w analizowanym okresie.

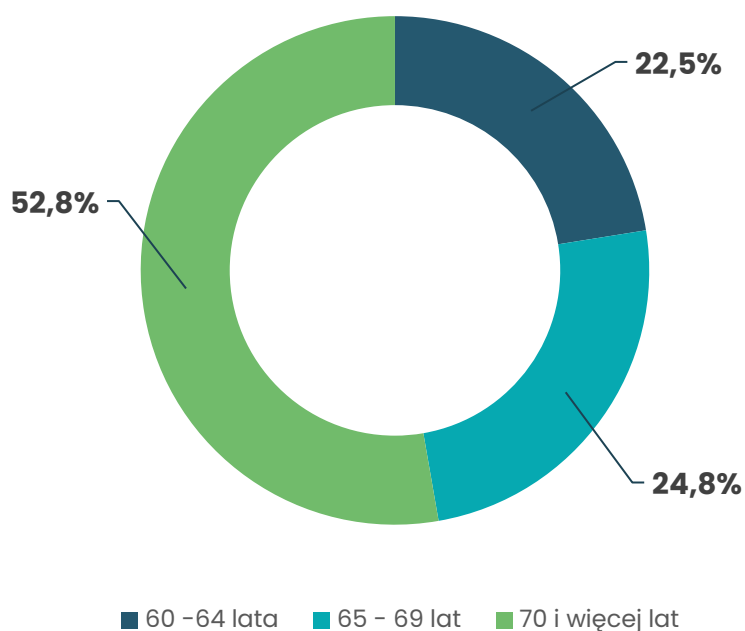
Tabela 1. Liczba mieszkańców powyżej 60 roku życia w latach 2014 – 2024 w kraju i województwie lubelskim

Rok	Polska	województwo lubelskie
2014	8 547 781	485 594
2015	8 802 954	497 939
2016	9 055 216	510 184
2017	9 293 592	522 049
2018	9 508 393	532 507
2019	9 703 745	542 318
2020	9 800 233	546 184
2021	9 828 753	545 671
2022	9 797 710	546 452
2023	9 893 721	551 825
2024	9 978 984	557 010

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Procentowe ujęcie w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych przedstawia zaś poniższy wykres.

Wykres 2. Procentowy udział osób w wieku 60 i więcej lat w poszczególnych przedziałach wiekowych

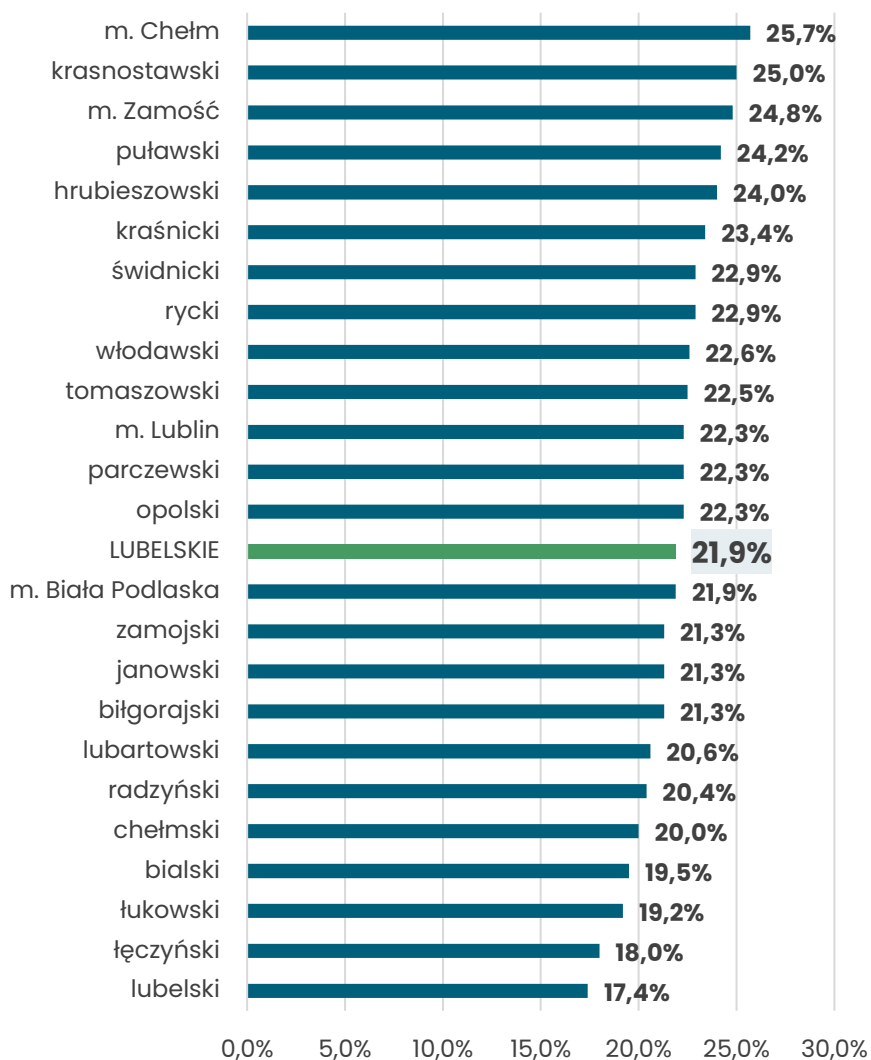

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Z analizy danych Głównego Urzędu Statystycznego dotyczących struktury ludności według biologicznych grup wiekowych wynika, że w 2024 r. osoby w wieku 65 lat i więcej (**431 946**) stanowiły 21,6% mieszkańców województwa lubelskiego (1 996 440); w Polsce osoby w wieku 65 lat i więcej (**7 725 050**) stanowiły 20,6% ogółu ludności (37 489 087). Najwyższy udział osób w wieku 65 lat i więcej w strukturze wiekowej ludności wystąpił w mieście Chełm (25,7%) powiecie krasnostawskim (osoby starsze stanowiły tam 25,0% ogółu populacji), mieście Zamość (24,8%), a także powiecie puławskim (24,2%) oraz hrubieszowskim (24,0%). Z kolei najniższy udział tej grupy zaznaczył się w powiatach: lubelskim (17,4 %), łęczyńskim (18,0%), łukowskim (19,2%), białskim (19,5%) i chełmskim (20,0%).

Poniższy wykres prezentuje procentowy udział mieszkańców w wieku 65 lat i więcej w populacji powiatów województwa lubelskiego w 2024 roku. Zestawienie ukazuje terytorialne zróżnicowanie procesu starzenia się społeczeństwa w regionie.

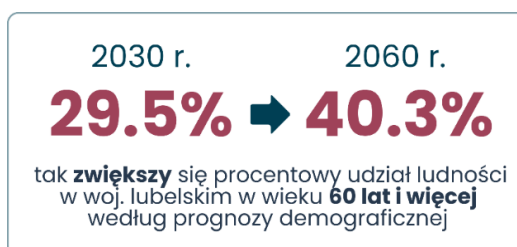
Wykres 3. Procentowy udział ludności powyżej 65 roku życia w ogóle mieszkańców poszczególnych powiatów województwa lubelskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Województwo lubelskie znalazło się wśród województw, w których proces starzenia się społeczeństwa przebiegać będzie najszybciej.

Zgodnie z **Prognozą ludności na lata 2023-2060** w województwie lubelskim liczba osób w wieku 60 i więcej lat będzie wynosiła **596 595** osób, w tym: kobiety - 332 086 osób i mężczyźni - 264 509 osób.

W porównaniu do 2024 r. liczba osób w tym przedziale wiekowym wzrosnie o 45 765 osoby i będzie stanowiła 40,3% ogólnej liczby mieszkańców województwa (1 480 505 ludności)².

Przewiduje się, że zjawisko podwójnego starzenia się społeczeństwa (udział liczby ludności w wieku 80 lat i więcej w liczbie ludności w wieku 65 lat i więcej) będzie narastało. W 2060 r. udział ten będzie wynosił 37%.

Wskaźniki ubóstwa

Dane dotyczące ubóstwa raportowane są m.in. za pomocą wskaźników:

- ubóstwa skrajnego,
- ubóstwa relatywnego,
- ubóstwa ustawowego,

Ubóstwo skrajne wyraża odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż granica ubóstwa skrajnego³ (czyli tzw. minimum egzystencji⁴ szacowanego przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych).

Wartości minimum egzystencji w 2023 r.

• dla osoby samotnie gospodarującej w wieku produkcyjnym:	901,04 zł
• dla osoby samotnie gospodarującej w wieku emerytalnym:	854,08 zł
• dla gospodarstwa domowego rodziców z dzieckiem młodszym (4-6 lat):	2 240,69 zł
• dla gospodarstwa domowego rodziców z dzieckiem starszym (13-15 lat):	2 444,55 zł
• dla gospodarstwa domowego rodziców z trójką dzieci:	4 044,23 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji o poziomie i strukturze minimum egzystencji w 2023 r. (na podstawie danych średniorocznych) z dn. 6 kwietnia 2024 r., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych

Na przestrzeni ostatnich 10 lat zasięg ubóstwa skrajnego zmieniał się w zależności od sytuacji materialnej gospodarstw domowych i wartości minimum egzystencji. W latach 2016–2022 poziom skrajnego ubóstwa w Polsce wynosił od 4,2 % do 5,2 %. W 2023 r.

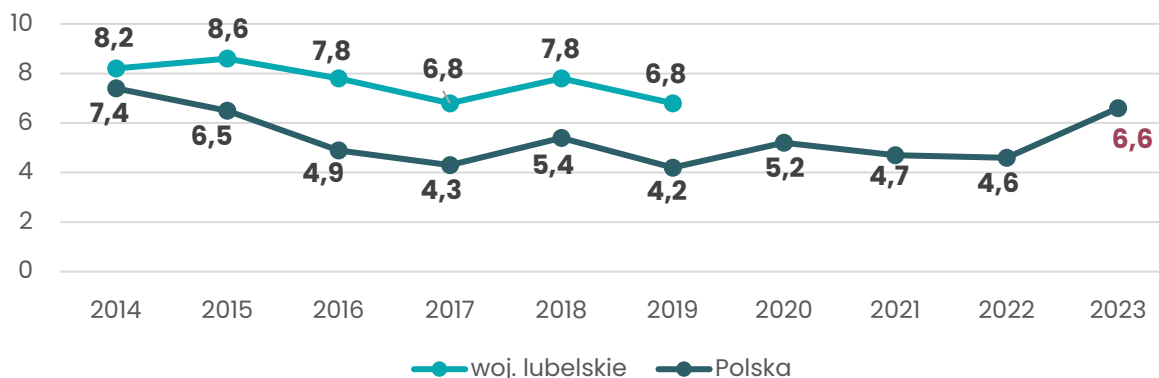
² Główny Urząd Statystyczny, Prognoza ludności na lata 2030-2060, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/prognoza-ludnosc/prognoza-ludnosc-na-lata-2023-2060,11,1.html> [odczyt: 7.03. 2025 r.]

³ Główny Urząd Statystyczny, Wskaźnik zasięgu ubóstwa skrajnego – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3214,pojecie.html> [odczyt: 02.06.2025 r.]

⁴ Minimum egzystencji (zwane także minimum biologicznym), wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb konsumpcyjnych, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia i rozwoju psychofizycznego człowieka. Zaspokojenie potrzeb na tym poziomie i zakresie rzeczowym umożliwia jedynie przeżycie. Minimum egzystencji szacowane jest co roku dla Polski oraz województw i klas miast na podstawie średniorocznych cen z GUS. (por.: <https://www.ipiss.com.pl/pion-badawczy-polityki-spoecznej/o-minimum-socjalnym-i-minimum-egzystencji/> [odczyt: 02.06.2025 r.]

pierwszy raz od 2015 r. przekroczył on 6 p.p. (na dzień sporządzenia Oceny Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 rok nie były dostępne dane za 2024 r.)

Wykres 4. Zasięg ubóstwa skrajnego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2023 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

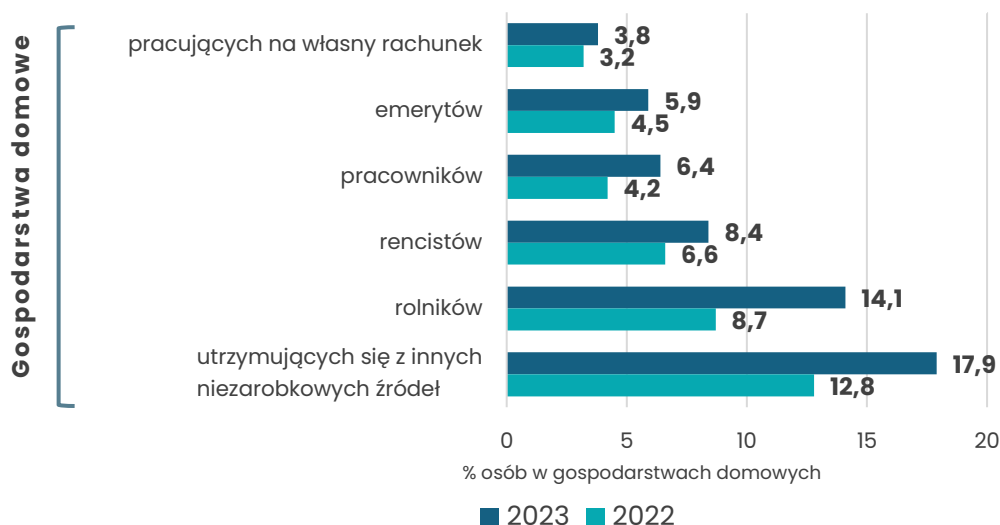
Do najbardziej zagrożonych ubóstwem skrajnym w 2023 r. należały osoby z gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z innych niż emerytura i renta, niezarobkowych

Co 15 osoba

w 2023 r. w gospodarstwach domowych w Polsce żyła **poniżej** ubóstwa skrajnego.

źródeł utrzymania (17,9%), jak i gospodarstw domowych rolników (14,1%). Grupą najmniej zagrożoną ubóstwem skrajnym, były osoby z gospodarstw domowych, których główne źródło dochodu stanowiła praca na własny rachunek (3,8%). Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych prezentuje poniższy wykres.

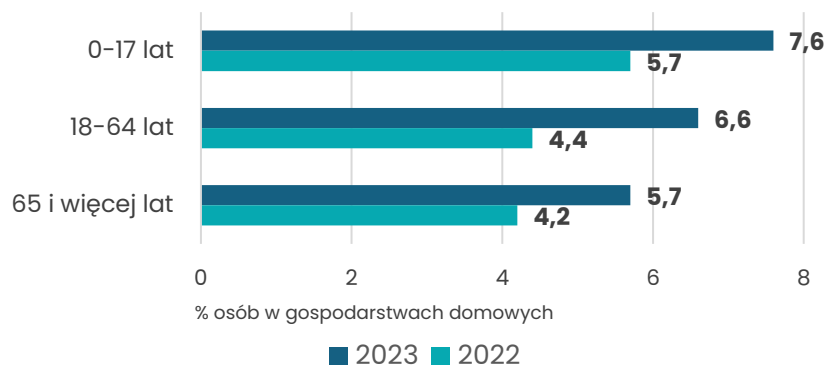
Wykres 5. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według grup społeczno-ekonomicznych (% osób w gospodarstwach domowych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Analizując dane ze względu na wiek jako cechę różnicującą (wykres 6.), należy stwierdzić, iż w 2023 roku (podobnie jak w 2022 roku), ubóstwa skrajnego najczęściej doświadczali osoby najmłodsze w przedziale wieku 0-17 lat (7,6%). Nieco rzadziej doświadczali go osoby w wieku 18-64 lata (6,6%). Najmniejszą wartość stopy ubóstwa skrajnego w 2023 r. (5,7%) odnotowano wśród osób w wieku co najmniej 65 lat.

Wykres 6. Zasięg ubóstwa skrajnego w 2022 r. i 2023 r. według wieku osób (% osób w gospodarstwach domowych)

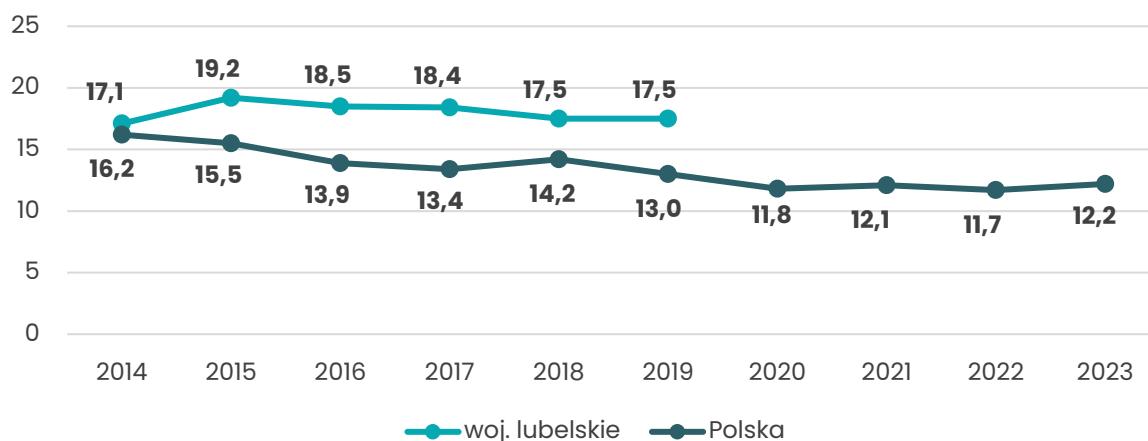

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Ubóstwo relatywne GUS określa na podstawie przeciętnych miesięcznych wydatków polskich gospodarstw domowych. Gospodarstwa domowe, których wydatki wynoszą mniej niż

50 proc. tych przeciętnych, uznawane są za żyjące w ubóstwie relatywnym⁵. W zaokrągleniu do pełnych złotych, granica ubóstwa relatywnego dla jednoosobowego gospodarstwa (średnio w miesiącu) wyniosła w I kwartale 2023 r. – 990 zł, w II kw. – 1041 zł, w III – 1068 zł, a w IV – 1092 zł⁶. Zarówno w 2023 r., jak i w 2022 r. stopa ubóstwa relatywnego kształtowała się na podobnym poziomie – ok. 12% (12,2% w 2023 r. i 11,7% w 2022 r.). Zmiany zasięgu ubóstwa relatywnego od 2014 do 2023 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 7. Zasięg ubóstwa relatywnego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2022 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.

Ubóstwo ustawowe wyrażone jest odsetkiem osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków (obejmujących również wartość artykułów otrzymywanych bezpłatnie oraz wartość spożycia naturalnego) był niższy niż, tzw. ustawowa granica ubóstwa, tj. kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej⁷.

W 2023 r. zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce wyniósł 4,1%, czyli o ok. 2 p.p. mniej niż rok wcześniej. Należy jednak podkreślić, iż granice tego ubóstwa nie były podnoszone w 2023 r.⁸. Poniższy wykres ukazuje zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce w latach 2014-2023 oraz w województwie lubelskim od 2014 do 2019 r.

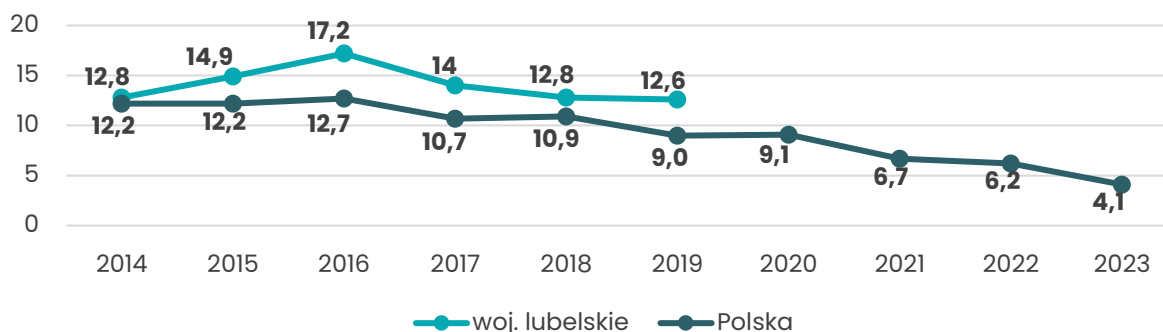
⁵ por. Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zasięgu ubóstwa relatywnego (stopa ubóstwa relatywnego)* – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3215,pojecie.html> [odczyt: 02.06.2025 r.]

⁶ Informacja sygnałna GUS: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

⁷ por. Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zasięgu ubóstwa ustawowego (stopa ubóstwa ustawowego)* – definicja, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3217,pojecie.html> [odczyt: 03.06.2025 r.]

⁸ Informacja sygnałna GUS: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Wykres 8. Zasięg ubóstwa ustawowego w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2014-2019* według przyjętych w danym roku granic ubóstwa (% osób w gospodarstwach domowych)

*Z uwagi na metodologię prowadzenia badań (brak reprezentatywnej próby badawczej, niska precyzja) GUS nie udostępnia danych za 2020-2022 rok w podziale na województwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji sygnałnej GUS pn.: *Zasięg ubóstwa ekonomicznego w Polsce w 2023 r.*

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów

społecznych (*at risk of poverty rate* – AROP) ukazuje z kolei odsetek osób zamieszkujących w gospodarstwach domowych, w których roczny ekwiwalentny dochód do dyspozycji kształtuje się poniżej progu zagrożenia ubóstwem (wynoszącym 60% krajowej mediany ekwiwalentnych dochodów do dyspozycji)⁹. Wskaźnik ten odzwierciedla sytuację finansową gospodarstwa domowego, ale w ujęciu relatywnym – w porównaniu do innych mieszkańców kraju¹⁰.

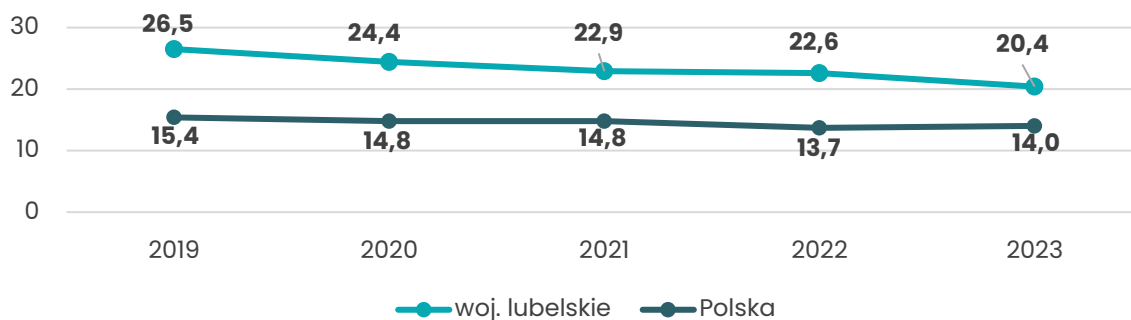
Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym zawierający w dochodach wszystkie rodzaje transferów, wskazuje na pozytywne zjawisko spadku udziału ludności Polski osób o dochodach poniżej progu ubóstwa między badaniami z roku 2019 a 2023 (z 15,4 p.p. do 14,0 p.p.) (wykres 9.). Wartości z lat 2022 i 2023 r. były podobne – odpowiednio 13,7% i 14,0%¹¹. Województwo lubelskie w 2023 r. osiągnęło jeden z najwyższych w Polsce wskaźników zagrożenia relatywnym ubóstwem po transferach społecznych – 20,4%. Jednakże w porównaniu z 2022 r., wskaźnik ten był niższy o 2,2 p.p. Dla porównania - najwyższym odsetkiem wskaźnika zagrożenia ubóstwem relatywnym charakteryzowało się województwo podlaskie (26,2%), najniższy odnotowano natomiast w województwie śląskim (7,6%).

⁹ por. Główny Urząd Statystyczny, *Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych – definicja*, <https://stat.gov.pl/metainformacje/slownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3073,pojecie.html> [odczyt: 03.06.2023 r.]

¹⁰ Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym obliczany jest na danych pochodzących z *Europejskiego Badania Dochodów i Warunków Życia* (EU-SILC); rokiem odniesienia dla oceny sytuacji dochodowej respondentów w badaniu EU-SILC jest rok poprzedni do roku badania (por. Departament Analiz Ekonomicznych i Prognoz Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, *Ubóstwo i wykluczenie społeczne w Polsce i innych krajach Unii Europejskiej w latach 2008-2016*)

¹¹ Zmiana wartości wskaźnika z 13,7% w 2022 r. do 14,0% w 2023 r. ze względu na obciążenie błędem standardowym nie może być jednoznacznie interpretowana jako wzrost (por. Główny Urząd Statystyczny, *Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC 2023*)

Wykres 9. Zasięg ubóstwa po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych w Polsce w latach 2014-2023 i w województwie lubelskim w latach 2019-2023

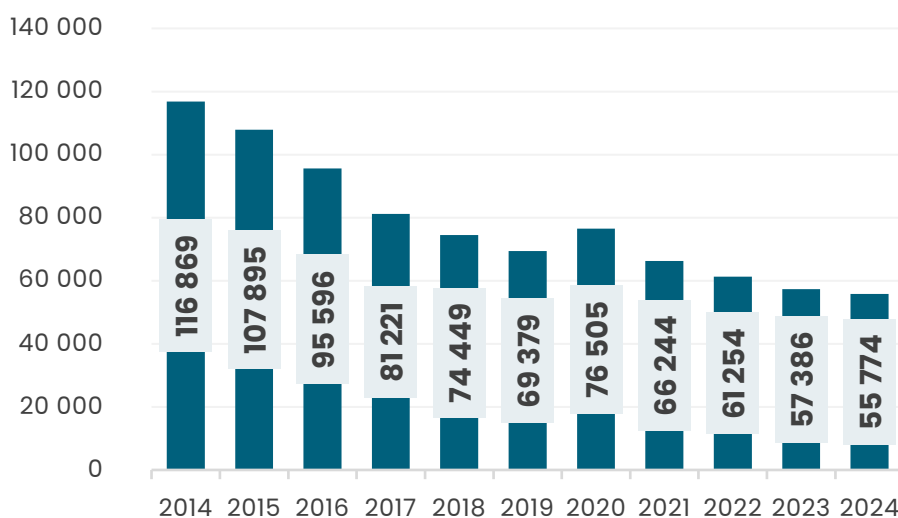

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, Bank Danych Lokalnych

Sytuacja na rynku pracy

Według stanu na koniec grudnia 2024 r., liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w województwie lubelskim w ostatniej dekadzie wyraźnie spada. Pod koniec 2024 roku w rejestrach Powiatowych Urzędów Pracy (PUP) widniało **55 774** osób. W porównaniu z 2023 r. oznacza to spadek o 1 617 osób, tj. o 2,8%¹².

Wykres 10. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w województwie lubelskim na koniec grudnia w latach 2014-2024

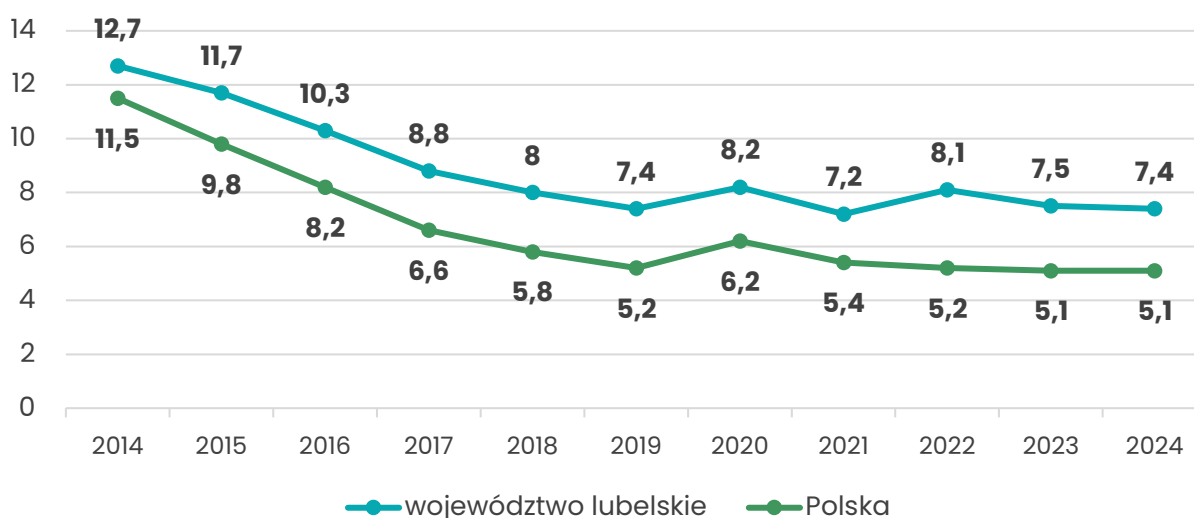

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zestawień statystycznych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie

¹² Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Zestawienia statystyczne, https://wuplublin.praca.gov.pl/statystyki-gminne?p_p_id=com_liferay_asset_publisher_web_portlet_AssetPublisherPortlet_INSTANCE_dSN9EvFFtiWC&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_r_p_categoryId=11724 [odczyt: 7.03.2025 r.]

Wysokość stopy bezrobocia w regionie według stanu na koniec grudnia 2024 r. kształtowała się na poziomie **7,4%** (w Polsce 5,1%)¹³ W analogicznym okresie 2023 r. wskaźnik ten wynosił 7,5% (w Polsce 5,1%)¹⁴, co oznacza spadek o 0,1 p. p.

Wykres 11. Stopa bezrobocia w województwie lubelskim i w Polsce w latach 2014 – 2024 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Lublinie, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 7.03.2025 r.]

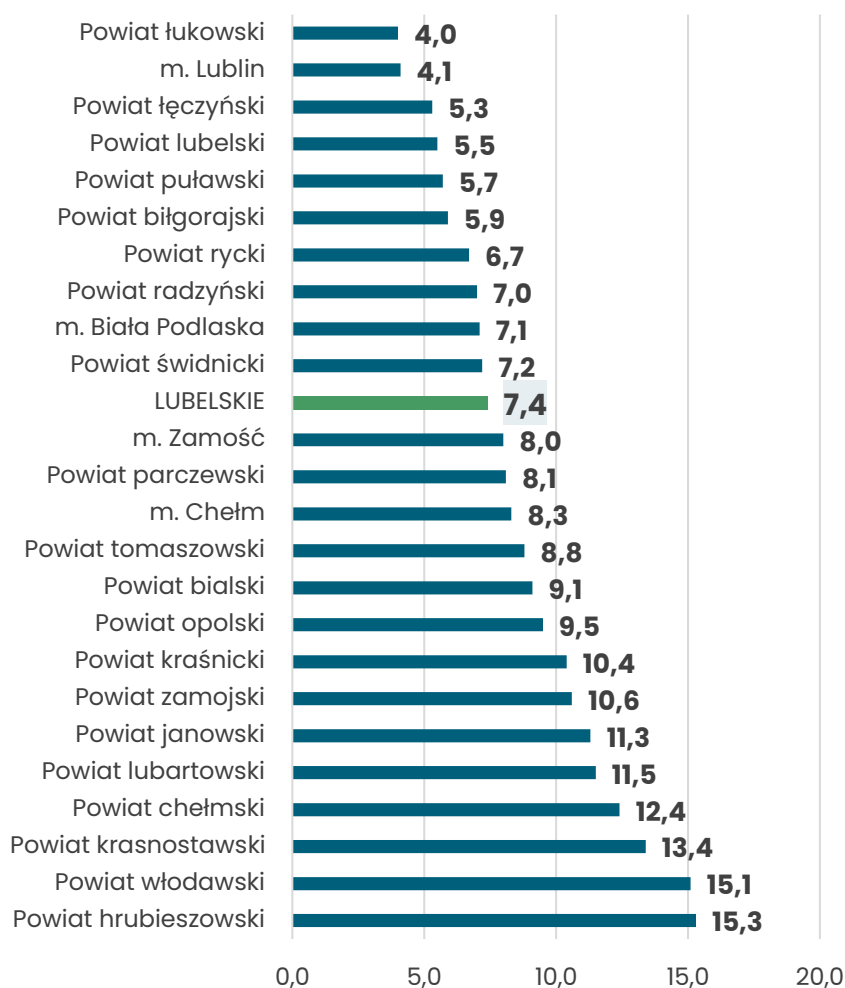
Stopa bezrobocia w lubelskich powiatach pod koniec 2024 r. osiągała wartości od **4,0%** (powiat łukowski) do **15,3%** (powiat hrubieszowski), co świadczy o jej wysokim zróżnicowaniu (różnica między najniższą i najwyższą stopą bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego wyniosła 11,3 p.p.).

Najbardziej korzystną sytuację pod względem stopy bezrobocia (oprócz powiatu łukowskiego) odnotowano w mieście Lublin (4,1%) oraz powiatach: łęczyńskim (5,3%), lubelskim (5,5%) i puławskim (5,7%). W gronie powiatów z najwyższą stopą bezrobocia (poza powiatem hrubieszowskim) znalazły się zaś powiaty: włodawski (15,1%), krasnostawski (13,4%), chełmski (12,4%) oraz lubartowski (11,5%). Stopę bezrobocia we wszystkich powiatach Lubelszczyzny prezentuje poniższy wykres.

¹³ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, *Zestawienia statystyczne*, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 7.03.2025 r.]

¹⁴ Ibidem.

Wykres 12. Stopa bezrobocia w powiatach województwa lubelskiego na koniec grudnia 2024 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie,

<https://lublin.stat.gov.pl/opracowania-biezace/opracowania-sygnalne/praca-wynagrodzenie/bezrobocie-rejestrowane-w-wojewodztwie-lubelskim-w-2024-r-,2,27.html> [odczyt: 7.03.2025 r.]

Liczbę osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy oraz stopę bezrobocia w latach 2014-2024 w całym województwie przedstawia natomiast poniższa tabela.

Tabela 2. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2014-2024

Wyszczególnienie	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Bezrobotni zarejestrowani (w tys.)	116,9	107,9	95,6	81,2	74,4	69,4	76,5	66,2	61,3	57,3	55,8
Stopa bezrobocia (w %)	12,7	11,7	10,4	8,8	8,0	7,4	8,2	7,2	8,1	7,5	7,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Lublinie

Osoby z niepełnosprawnościami wśród bezrobotnych

Na koniec grudnia 2024 roku w województwie lubelskim zarejestrowanych było 2 543¹⁵ bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami, co stanowiło 4,6% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. W porównaniu z analogicznym okresem roku poprzedniego liczba ta zmniejszyła się o 985 osób. Spośród wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami, 89,8% nie posiadało prawa do zasiłku. Dodatkowo, w 2024 roku przygotowano dla tej grupy 66 ofert pracy, co stanowiło 5,4% wszystkich dostępnych ofert zatrudnienia¹⁶.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osobami będącymi w szczególnej sytuacji na rynku pracy są

- bezrobotni do 30 roku życia,
- bezrobotni długotrwale¹⁷,
- bezrobotni powyżej 50 roku życia,
- bezrobotni korzystający ze świadczeń z pomocy społecznej,
- bezrobotni posiadający co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia,
- bezrobotni niepełnosprawni.

Osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy w końcu grudnia 2024 r. stanowiły 83,2% ogółu bezrobotnych (**46 407** osób), w grudniu 2023 r. – 88,3%. Wśród nich najliczniejszą grupą były osoby długotrwale bezrobotne – 30 268 osób, osoby do 30 roku życia – 15 433 oraz osoby powyżej 50 roku życia – 13 128 osób.

Jednym z głównych powodów ubiegania się o świadczenia z pomocy społecznej jest bezrobocie. W 2024 r. 41% beneficjentów pomocy społecznej korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu bezrobocia.

Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej, obliczany jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem w latach 2015 – 2024 prezentuje poniższa tabela.

¹⁵ Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, Zestawienia statystyczne, <https://wuplublin.praca.gov.pl/stopa-bezrobocia> [odczyt: 07.03.2025r.]

¹⁶ Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych

¹⁷ Do długotrwale bezrobotnych zalicza się osoby pozostające w rejestrze PUP łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego w miejscu pracy.

Tabela 3. Bezrobocie rejestrowane w województwie lubelskim w latach 2015-2024

Rok	Wskaźnik
2015	53%
2016	51%
2017	49%
2018	46%
2019	44%
2020	45%
2021	47%
2022	44%
2023	43%
2024	41 %

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

2. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z zapisem ustawowym pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie pojawianiu się tego typu sytuacji przez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadania realizowane przez ośrodek pomocy społecznej, centrum usług społecznych oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie wspierają osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiają im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka.

Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia – w tej grupie ujęte zostały osoby, które w danym okresie sprawozdawczym uzyskały pomoc i wsparcie bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania – z uwzględnieniem zarówno pomocy, która udzielana była w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomocy bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego. W grupie tej uwzględnione są także osoby objęte wyłącznie pracą socjalną, wsparciem jednostki organizacyjnej pomocy społecznej w postaci skierowań do zajęć w centrach i klubach integracji społecznej, skierowań do prac społecznie użytecznych itp. Ponadto są to osoby umieszczone w domach pomocy społecznej w przypadku, gdy starosta jest organem wydającym decyzję, osoby niepełnosprawne korzystające ze świadczeń, dzieci przebywające w pieczy zastępczej, usamodzielniani wychowankowie, osoby korzystające ze wsparcia ośrodka interwencji kryzysowej.

Zgodnie z danymi przekazanymi przez ośrodki pomocy społecznej, CUS-y oraz powiatowe centra pomocy rodzinie w 2024 r. jednostki udzieliły **pomocy i wsparcia** ogółem **127 333** osobom, tj. o 531 osobom więcej niż w roku poprzednim. Prognoza na rok następny przewiduje wzrost liczby korzystających z pomocy o ponad 340 osoby.

Pomoc w formie **świadczeń** przyznana została w roku oceny **44 607** osobom. W grupie tej uwzględnia się osoby, którym decyzją administracyjną przyznano świadczenie (lub bez decyzji w przypadkach, w których jest to uprawnione) wyłącznie na podstawie ustawy o pomocy społecznej. 56,5% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły osoby długotrwale korzystające z pomocy (**25 220** osób).

Wsparcie w postaci świadczeń zostało przyznane 32 926 rodzinom, w skład których wchodziło 69 480 osób, co stanowi 3,5% mieszkańców województwa lubelskiego (w roku poprzedzającym rok oceny wskaźnik ten wynosił 3,8%).

Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia

127 333

126 802 0.4 %

Osoby, którym przyznano świadczenie

44 607

47 949 7.0 %

Rodziny, którym przyznano świadczenie

32 926

35 098 6.2 %

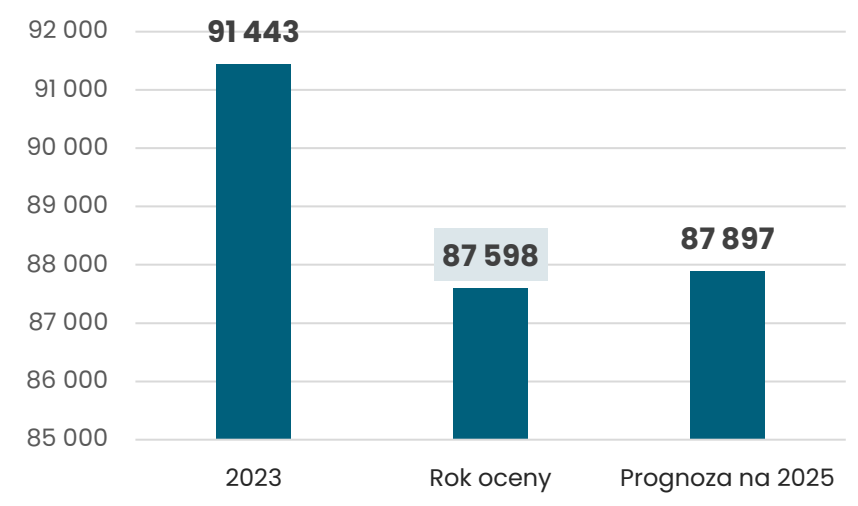
*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1. Ocena zasobów pomocy społecznej w gminie

2.1.1. Osoby i rodziny, którym udzielono pomocy i wsparcia

Wsparciem ośrodków pomocy społecznej, centrów usług społecznych oraz 4 miejskich ośrodków pomocy rodzinie w województwie lubelskim w 2024 roku objęto **87 598** osób. Liczba osób korzystających z pomocy instytucjonalnej w województwie lubelskim w 2024 roku zmniejszyła się o około 4,16% (3 800 osób) w porównaniu z rokiem 2023. Prognozy na rok 2025 wskazują, że w porównaniu do roku oceny liczba osób objętych wsparciem nieznacznie wzrośnie (o 299 osób). Wykazane osoby uzyskały pomoc i wsparcie w ramach zdań własnych i zleconych (pomoc udzielana w formie decyzji administracyjnej, bez decyzji oraz pomoc, która jest udzielana bez konieczności przeprowadzania wywiadu środowiskowego).

Wykres 13. Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia (zadania gminy)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie

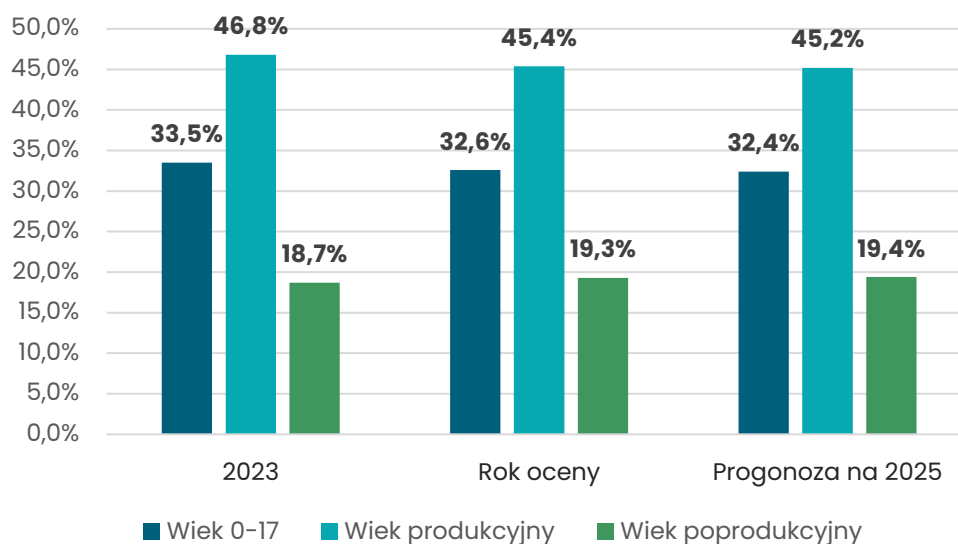
W 2024 r. pomoc w formie świadczeń bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania otrzymało **44 325** osób z **32 982** rodzin (liczących łącznie **69 598** osoby). 46,4% osób, którym przyznano świadczenie, stanowiły kobiety (spadek o 1,9 p.p. w porównaniu z rokiem poprzedzającym ocenę).

56,4% osób, którym przyznano świadczenie, stanowią osoby długotrwale korzystające z pomocy (24 991).

W 2024 roku liczba osób, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w województwie lubelskim, wyniosła 44 325, co oznacza spadek o 1 206 osób w porównaniu z rokiem 2023. W ujęciu procentowym oznacza to zmniejszenie o 2,22%. Mimo tej tendencji prognozy na 2025 rok wskazują na nieznaczny wzrost liczby świadczeniobiorców. Analiza przedziałów wiekowych osób korzystających ze świadczeń w latach 2023 – 2024 pokazuje

spadek liczby osób w wieku produkcyjnym i z przedziału wieku 0 – 17 lat oraz wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym:

Wykres 14. Liczba osób korzystających ze świadczeń w poszczególnych przedziałach wiekowych

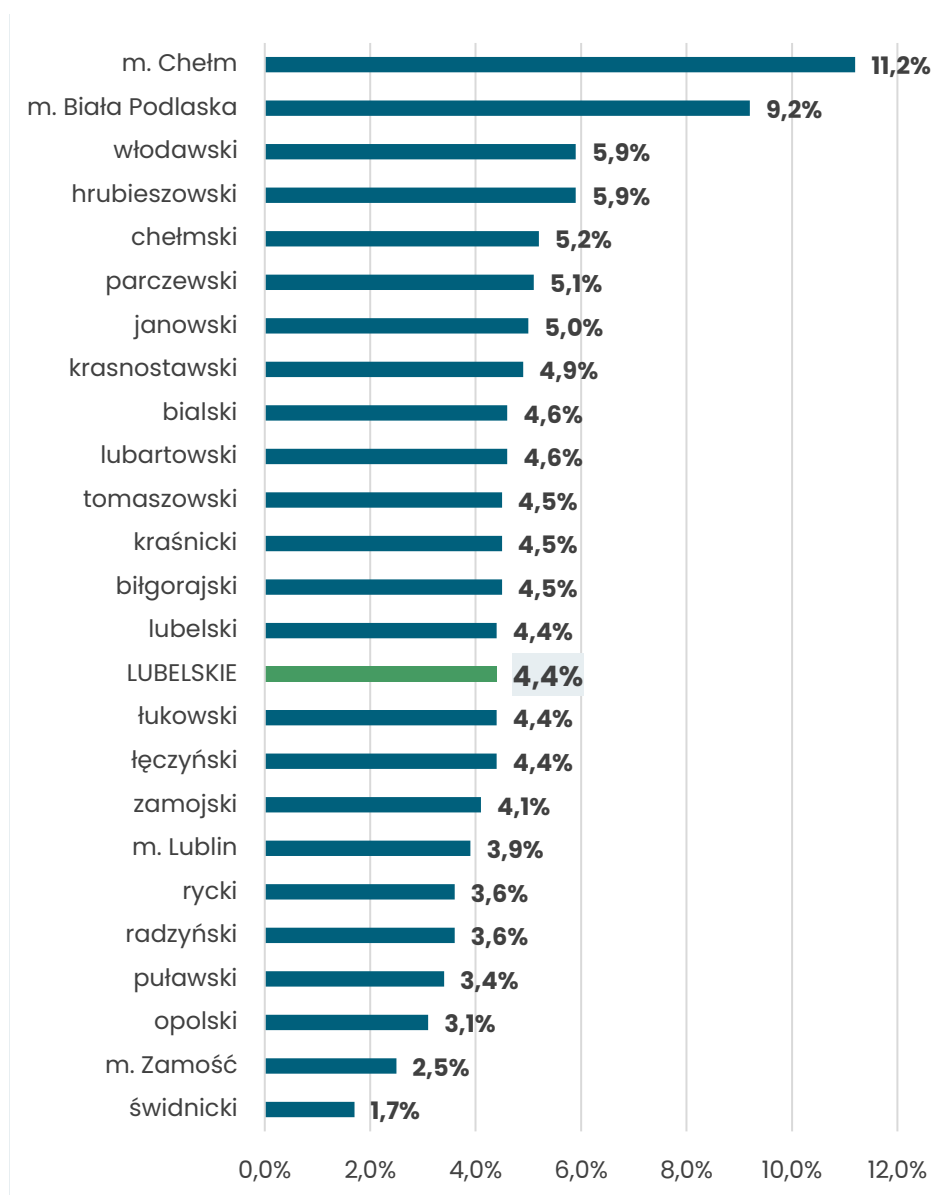
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

W 2024 r. ze wsparcia gmin skorzystało 4,4% mieszkańców Lubelszczyzny, w roku poprzednim było to 4,5%.

W ujęciu powiatowym w roku oceny wskaźnik ten najwyższy był w mieście Chełm, mieście Biała Podlaska oraz w powiatach włodawskim, hrubieszowskim i chełmskim. Najmniejszy odsetek mieszkańców objętych wsparciem odnotowano w powiatach radzyńskim, puławskim, opolskim, w mieście Zamość oraz w powiecie świdnickim.

Korzystanie z pomocy i wsparcia w gminach w 2024 r. w ujęciu powiatowym obrazuje poniższy wykres:

Wykres 15. Wskaźnik korzystania z pomocy i wsparcia w gminach w 2024 r. (w ujęciu powiatowym)

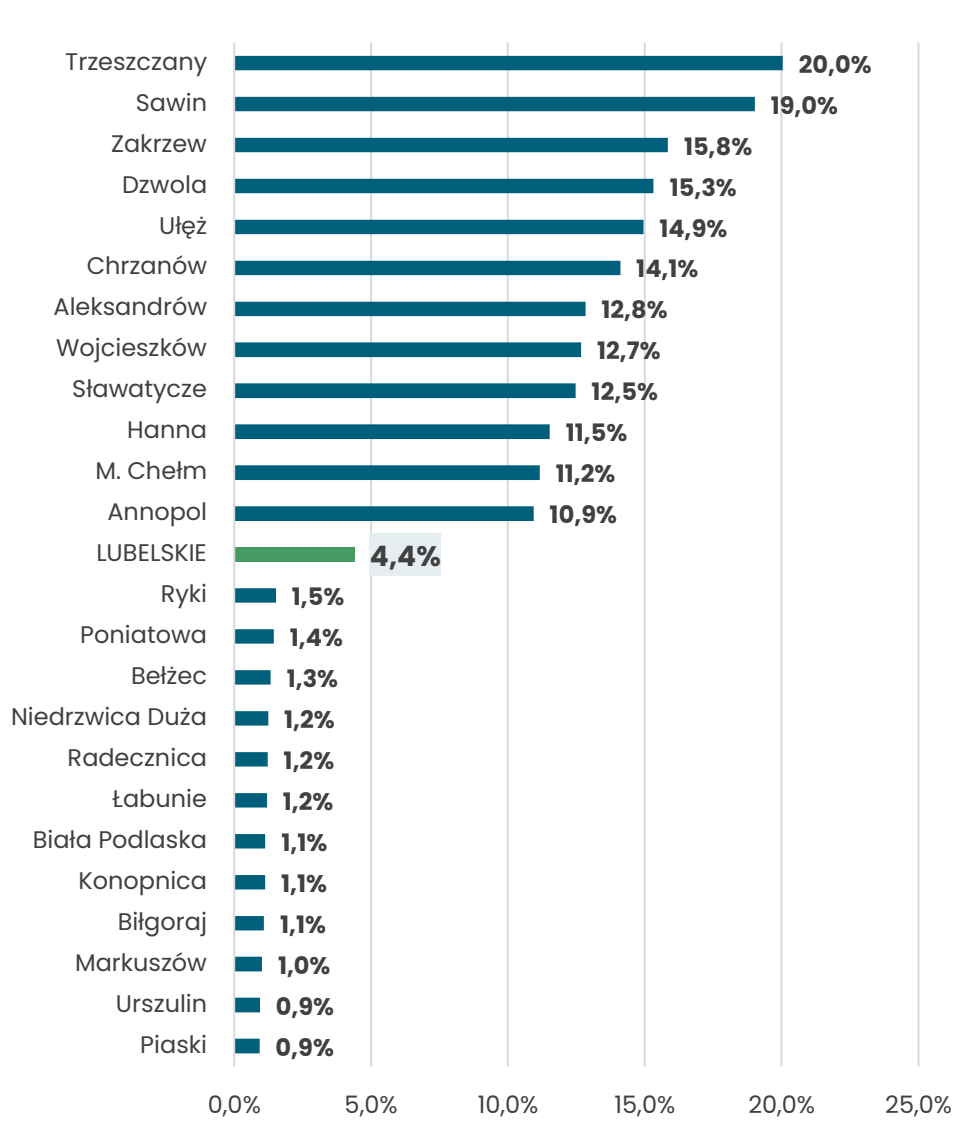

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy i wsparcia odnotowano w gminach Trzeszczany, Sawin, Zakrzew i Dzwola, a najniższy w gminach Piaski, Urszulin, Markuszów oraz Biłgoraj.

Poniższy wykres przedstawia gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających z pomocy i wsparcia w 2024 roku:

Wykres 16. Gminy o najwyższym i najniższym wskaźniku osób korzystających z pomocy i wsparcia

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.2. Powody udzielania pomocy i wsparcia

W roku 2024 głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były:

(liczba rodzin ogółem)

Ubóstwo

17 589

19 164

✓
8.2 %

Długotrwała lub ciężka choroba

16 583

17 072

✓
2.9 %

Niepełnosprawność

14 847

15 161

✓
2.1 %

Bezrobocie

11 847

13 570

✓
12.7 %

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

W porównaniu z rokiem 2023, w roku oceny odnotowano spadek liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa o ponad 1 500, co stanowi 8,2%. Zmniejszyła się również liczba rodzin objętych pomocą z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby (o niemal 3 punkty procentowe), niepełnosprawności (o ponad 2 p.p.) oraz bezrobocia (o niespełna 13 p.p.). Należy zaznaczyć, że rodziny mogą być kwalifikowane do wsparcia z więcej niż jednego powodu. W analizowanym roku najczęściej występujące przyczyny korzystania z dostępnych form pomocy przedstawiają się w następującej strukturze:

Tabela 4. Powody udzielania pomocy rodzinom w 2024 r.

Powody udzielenia pomocy i wsparcia - ranking	Liczba rodzin ogółem
Ubóstwo	17 589
Długotrwała lub ciężka choroba	16 583
Niepełnosprawność	14 847
Bezrobocie	11 847
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem	4 525
Potrzeba ochrony macierzyństwa	3 359
Alkoholizm	2 991
Potrzeba ochrony macierzyństwa w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	2 554
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny niepełne	2 045
Bezdomność	1 265
Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – ogółem – w tym: rodziny wielodzietne	996
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	722
Przemoc domowa	366
Zdarzenie losowe	303
Narkomania	175
Sytuacja kryzysowa	103
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zwolnienie na pobyt czasowy (art. 7 pkt 11)	62
Sieroctwo	42
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	2

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

2.1.3. Usługi pomocy społecznej

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Pomoc ta jest przyznawana, gdy osoba jest pozbawiona pomocy innych osób lub rodzina nie może tej pomocy zapewnić. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze są dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

W 2024 r. z pomocy w formie **usług opiekuńczych** w ramach zadań własnych gminy skorzystało ogółem **4 946** osób, z **usług specjalistycznych 119** osób. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych spadła o 76. W przypadku usług specjalistycznych liczba osób nimi objętych spadła o 3.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy organizowanie i świadczenie **specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi** w miejscu ich zamieszkania. W 2024 r. z tej formy pomocy skorzystały **582** osoby – o 39 osób mniej niż w 2023 r.

Pomoc w formie **specjalistycznego poradnictwa**, w szczególności prawnego, psychologicznego i rodzinnego, udzielana jest osobom i rodzinom, które mają trudności lub wykazują potrzebę wsparcia w rozwiązywaniu problemów życiowych, bez względu na posiadany dochód. W ramach poradnictwa prawnego udziela się informacji dotyczących obowiązujących przepisów z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne jest realizowane w formie diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje natomiast problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. W roku oceny poradnictwem specjalistycznym ośrodki pomocy społecznej objęły **3 576** rodzin, tj. o 661 rodzin więcej niż w 2023 r.

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem prowadzonej interwencji jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. W ramach interwencji kryzysowej udziela się natychmiastowej specjalistycznej pomocy psychologicznej, a w zależności od potrzeb poradnictwa socjalnego lub prawnego. W razie konieczności rodzinie udziela się również schronienia na okres do 3 miesięcy. W 2024 roku pomocą w formie interwencji kryzysowej objęto 383 rodziny, co oznacza wzrost o 171 rodzin w porównaniu z rokiem poprzednim. W ujęciu procentowym liczba rodzin korzystających z tej formy wsparcia zwiększyła się aż o 80,66%.

Prowadzenie **pracy socjalnej** należy do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym. Praca socjalna jest prowadzona przez pracowników socjalnych. Działania podejmowane w jej ramach mają na celu poprawę funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Pracę socjalną prowadzi się:

- z osobami i rodzinami w celu rozwinięcia lub wzmocnienia ich aktywności i samodzielności życiowej;
- ze społecznością lokalną w celu zapewnienia współpracy i koordynacji działań instytucji i organizacji istotnych dla zaspokojenia potrzeb członków społeczności.

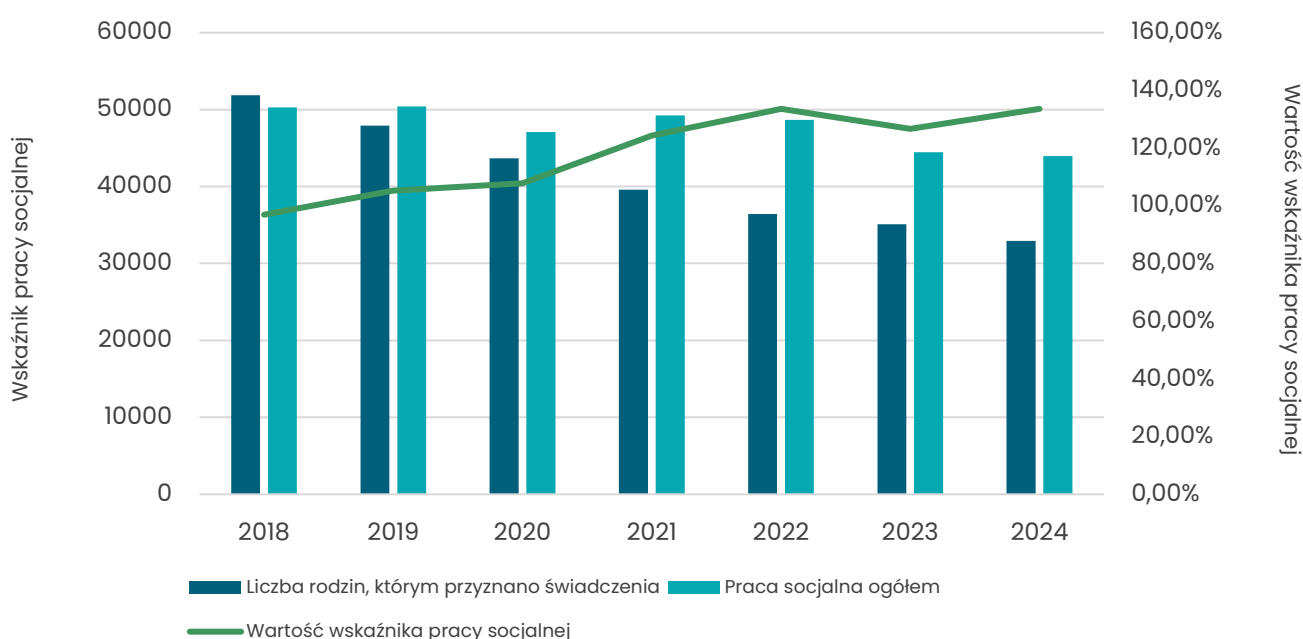
Praca socjalna jest świadczona osobom i rodzinom bez względu na posiadany dochód. W roku 2024 z pomocy w formie pracy socjalnej skorzystało **43 965** rodzin. Należy podkreślić, że udzielanie pracy socjalnej należy do jednych z najważniejszych zadań realizowanych przez pracowników socjalnych. Skuteczna praca socjalna powinna doprowadzić do aktywizacji i samodzielności klientów pomocy społecznej, a w konsekwencji do wyjścia z sytemu pomocy.

Tabela 5. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2018 – 2024

	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Wskaźnik pracy socjalnej	96,90 %	105,29%	107,83%	124,37%	133,57%	126,66%	133,57%
Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia	51 873	47 889	43 649	39 601	36 443	35 102	32 916
Praca socjalna ogółem	50 266	50 424	47 066	49 252	48 677	44 461	43 965

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowanego z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Wykres 17. Wskaźnik pracy socjalnej w latach 2018 – 2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie raportu Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowanego z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Jednym z podstawowych narzędzi pracy socjalnej jest **kontrakt socjalny** – czyli pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc. Kontrakt socjalny określa uprawnienia i zobowiązania stron, to jest pracownika socjalnego i klienta, w ramach wspólnie podejmowanych działań zmierzających do przezwyciężenia trudnej sytuacji życiowej. W 2024 roku zawarto **1 945** kontraktów socjalnych (o 213 więcej niż w 2023 roku), liczba osób objętych kontraktem wyniosła 2 140. W roku 2024 r. kontrakty socjalne realizowane były w 106 ośrodkach pomocy społecznej.

W roku oceny OPS-y realizowały **37 projektów socjalnych** (w 2023 r. – 109), liczba objętych nimi osób wyniosła 833. Projekt socjalny w ustawie o pomocy społecznej definiowany

jest jako zespół działań mających na celu poprawę sytuacji życiowej osób, rodzin, grup zagrożonych ubóstwem, marginalizacją i wykluczeniem społecznym.

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.4. Świadczenia pieniężne i niepieniężne z pomocy społecznej

Rodzinom wymagającym wsparcia OPS-y i CUS-y udzielają pomocy w ramach zadań własnych i zleconych gminie, w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych. Zgodnie z art. 36 ustawy o pomocy społecznej do świadczeń pieniężnych zaliczamy:

- zasiłek stały,
- zasiłek okresowy,
- zasiłek celowy i specjalny zasiłek celowy,
- zasiłek i pożyczkę na ekonomiczne usamodzielnienie,
- pomoc na usamodzielnienie oraz na kontynuowanie nauki,
- świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla cudzoziemców, którzy uzyskali status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone zgodnie z zapisem ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach,
- wynagrodzenie należne opiekunowi z tytułu sprawowania opieki przyznane przez sąd.

Z kolei do świadczeń niepieniężnych zaliczamy między innymi następujące formy pomocy:

• praca socjalna,	• schronienie,
• bilet kredytowany,	• posiłek,
• pomoc rzeczowa, w tym na ekonomiczne usamodzielnienie,	• ubranie,
• sprawienie pogrzebu,	• usługi opiekuńcze,
• poradnictwo specjalistyczne,	• specjalistyczne usługi opiekuńcze,
• interwencja kryzysowa,	

- pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych (w tym w mieszkaniu treningowym lub wspomagany).

Świadczenia pieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej i centra usług społecznych.

Osoby, którym wypłacono świadczenia pieniężne

34 708
37 980 8.6 %

Osoby, którym przyznano zasiłek stały

8 445
8 509 0.8 %

Osoby, którym przyznano zasiłek okresowy

9 931
11 628 14.6 %

Osoby, którym przyznano zasiłek celowy

16 332
17 843 8.5 %

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Łączna liczba osób, którym wypłacono **świadczenia pieniężne** w 2024 roku wyniosła **34 708** (rzeczywista liczba świadczeniobiorców wyniosła 24 061¹⁸ – część osób pobierało jednocześnie kilka rodzajów świadczeń). Najwięcej osób skorzystało z **zasiłku celowego** – **16 332** (o 1511 mniej niż w 2023 r.), w tym **12 607** osobom przyznano zasiłek w ramach Programu Wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”.

Zasiłek okresowy otrzymało **9 931** osób (o 1695 mniej niż w 2023 roku), a **zasiłek stały** wypłacono **8 445** osobom (o 64 mniej niż w 2023 r.) – w tym 7 576 osobom samotnie gospodarującym. Uwzględniając wysokość środków przeznaczonych przez gminy na poszczególne rodzaje świadczeń pieniężnych najwięcej środków wydatkowanych zostało na zasiłki stałe – ponad 61%.

¹⁸ MRiPS-03 Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach za I-XII 2024 r., Dział 2. Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną.

Tabela 6. Środki finansowe przeznaczone przez gminy na świadczenia pieniężne z pomocy społecznej

Rodzaj świadczenia	Liczba osób korzystających	Kwota świadczenia w zł	% udział*
Zasiłek stały	8 445	72 319 894	61.5 %
Zasiłek okresowy	9 931	23 162 202	19.7 %
Zasiłek celowy	16 332	22 146 659	18.8 %

*wartości w przybliżeniu

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Dominującym powodem przyznania zasiłku okresowego w roku oceny było bezrobocie – 7 322 osób (73,7% wszystkich świadczeniobiorców zasiłku okresowego w 2024 r. stanowiły osoby bezrobotne).

Świadczenia niepieniężne z pomocy społecznej realizowane przez ośrodki pomocy społecznej.

W 2024 roku, w porównaniu z rokiem poprzednim, zaobserwowano zróżnicowane tendencje w zakresie korzystania z wybranych, wskazanych poniżej form wsparcia oferowanych w ramach systemu pomocy społecznej.

Posiłki przyznano:

16 195 os.
17 880 8.9 %

Posiłki w ramach programu "Posiłek w szkole i w domu" przyznano:

14 912 dzieciom
16 556 9.9 %

Schronienia udzielono:

913 os.
874 4.5 %

Pogrzeb sprawiono:

210 os.
225 6.7 %

Pobyty w DPS dofinansowano:

3 447 os.
3 324 3.7 %

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Jedną z ważniejszych form wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest pomoc w formie **posiłku**. W 2024 r. z posiłku skorzystały ogółem **16 195** osoby. W porównaniu z 2023 r. liczba osób objętych tego typu wsparciem spadła o 1 685 osób. Ośrodki pomocy społecznej prognozują, że w 2025 r. z posiłku skorzysta 16 347 osób, czyli w odniesieniu do roku oceny liczba ta nieznacznie wzrośnie. W 2024 r. na pomoc w tej formie wydatkowano ogółem 15 184 962 zł.

Wśród osób korzystających z posiłku dominującą grupę stanowią dzieci – w roku oceny z tej formy pomocy skorzystało **14 927** dzieci, prognoza na 2025 rok mówi o wzroście tej liczby o 136 osób. Koszt posiłków dla dzieci w 2024 r. wyniósł 11 800 348 zł. Ponadto **14 912** dzieci skorzystało w 2024 r. z posiłku w ramach **programu wieloletniego „Posiłek w szkole i w domu”**.

Kolejnymi formami wsparcia w ramach świadczeń niepieniężnych jest udzielenie **schronienia** i pomoc w formie przyznania niezbędnego **ubrania**, jeżeli osoby lub rodziny są tego pozbawione. Udzielnie schronienia polega na przyznaniu tymczasowego miejsca noclegowego w noclegowniach, schroniskach, domach dla bezdomnych i innych miejscach do tego przeznaczonych. Z kolei przyznanie niezbędnego ubrania polega na dostarczeniu osobie potrzebującej bielizny, odzieży i obuwia odpowiednich do jej indywidualnych właściwości oraz pory roku.

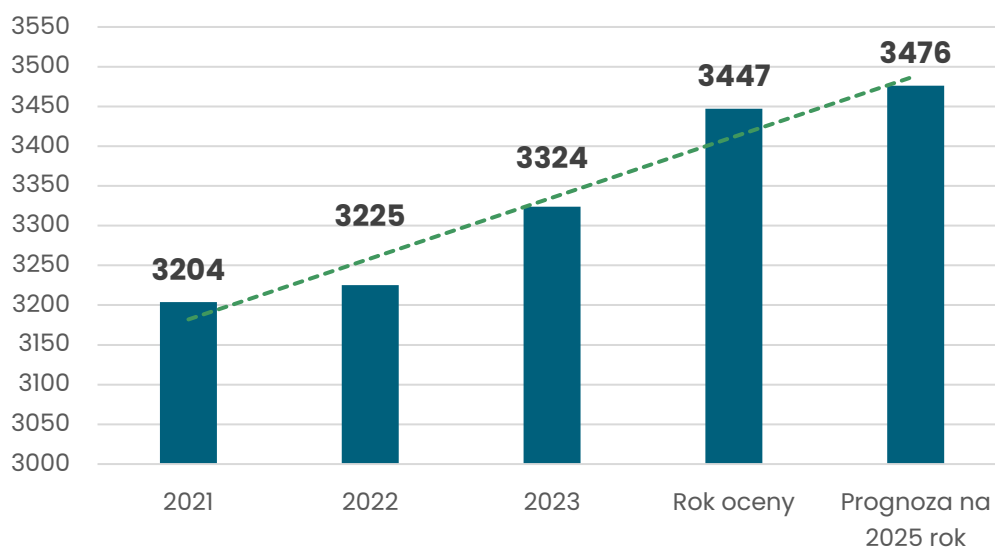
W 2024 r. schronienia udzielono **913** osobom, koszt pomocy wyniósł 5 299 542 zł. W porównaniu z rokiem 2023 wzrosła zarówno liczba osób, którym udzielono tego typu pomocy, jak i koszt tej pomocy. Prognozy na 2025 rok wskazują na dalszy wzrost liczby osób wymagających udzielenia schronienia (o 70 osób).

W 2024 r. wykazano **2** osoby, którym udzielono pomocy w formie przyznania niezbędnego ubrania.

Inną formą pomocy w ramach świadczeń niepieniężnych jest **sprawienie pogrzebu** – w roku oceny w gminach sprawiono pogrzeb dla **210** osób, koszt tych świadczeń wyniósł 782 594 zł. W roku poprzedzającym rok oceny liczba osób, którym sprawiono pogrzeb, wyniosła 225, a koszt 800 670 zł.

Do świadczeń niepieniężnych realizowanych w ramach zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy m.in. kierowanie osób do domów pomocy społecznej oraz ponoszenie odpłatności za ich pobyt. W 2024 roku gminy sfinansowały pobyt w domach pomocy społecznej dla 3 447 osób, a łączny koszt tych świadczeń wyniósł 151 151 130 zł. Z roku na rok obserwuje się systematyczny wzrost zarówno liczby mieszkańców gmin kierowanych do DPS, jak i całkowitych kosztów ponoszonych z tego tytułu. Tendencję tę ilustruje poniższy wykres, prezentujący dynamikę zmian w analizowanym zakresie.

Wykres 18. Liczba osób, za które gminy opłaciły pobyt w domach pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

2.1.5. Inne rodzaje pomocy i wsparcia

Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodzinie wymagającej wsparcia może zostać przydzielony **asystent rodziny**. Jest to osoba, która towarzyszy w poszukiwaniu rozwiązań w trudnej sytuacji życiowej, pomaga wykorzystać posiadane zasoby rodziny w pokonywaniu trudności, motywuje do podejmowania działań, podejmuje działania interwencyjne i zaradcze itp.

W 2024 r. liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny wynosiła 2 437 i w stosunku do 2023 r. wzrosła o 21 rodzin. Liczba asystentów rodziny w roku oceny wynosiła 245 (wzrost o 14 osób w porównaniu z 2023 rokiem).

Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych mogą zostać objęte pomocą **rodziny wspierającej**. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga w:

- 1) opiece i wychowaniu dziecka;
- 2) prowadzeniu gospodarstwa domowego;
- 3) kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo oraz nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym. Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego. Z taką rodziną wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny

wspieranej zawiera umowę, która określa zasady zwrotu kosztów związanych z udzielaniem pomocy.

Jest to w dalszym ciągu mało powszechna forma pomocy. W roku oceny w województwie lubelskim funkcjonowało 5 rodzin wspierających, w 2023 r. – 6 rodzin. Prognoza na 2025 r. przewiduje funkcjonowanie 7 rodzin wspierających w województwie.

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka ponosi odpłatność za **pobyt dziecka w pieczy zastępczej**. W 2024 r. gminy z powyższego tytułu poniosły koszty w wysokości 35 227 248 zł.

7,2 mln zł
o tyle **zwiększyła** się odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej w porównaniu z rokiem 2023

Świadczeniami rodzinnymi zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych są:

- 1) zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego;
- 2) świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny, specjalny zasiłek opiekuńczy oraz świadczenie pielęgnacyjne;
- 3a) zapomoga wypłacana przez gminy, na podstawie art. 22a;
- 3b) świadczenia wypłacane przez gminy na podstawie art. 22b;
- 4) jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka;
- 5) świadczenie rodzicielskie.

W 2024 r. z pomocy w formie zasiłków rodzinnych, dodatków do zasiłków rodzinnych oraz jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka skorzystało 24 014 rodzin. Łączny koszt wypłaconych świadczeń wyniósł 117 985 346,67 zł. W porównaniu z rokiem 2023 liczba rodzin pobierających zasiłki rodzinne zmniejszyła się o 9 019 rodzin, natomiast koszt świadczeń – o prawie 40 mln zł. Powyższe wskaźniki systematycznie spadają na przestrzeni ostatnich lat.

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

W analizowanym okresie obserwuje się wzrost liczby wypłacanych zasiłków i świadczeń pielęgnacyjnych w województwie lubelskim, co znajduje odzwierciedlenie w poniższej tabeli:

Tabela 7. Liczba świadczeń w województwie lubelskim w latach 2020 – 2024 wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych

Świadczenia opiekuńcze	2020	2021	2022	2023	2024
Zasiłek pielęgnacyjny ogółem	540 761	543 641	555 316	573 503	583 791
Zasiłek pielęgnacyjny – dla niepełnosprawnego dziecka	139 528	145 167	151 980	160 494	165 792
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności	199 192	196 531	200 948	208 475	211 430
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie, która ukończyła 75 lat	6 263	5 652	5 461	5 709	5 982
Zasiłek pielęgnacyjny – osobie niepełnosprawnej w wieku powyżej 16. roku życia legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, jeżeli niepełnosprawność powstała w wieku do ukończenia 21. roku życia	195 778	196 291	196 927	198 825	200 587
Świadczenie pielęgnacyjne	108 268	130 913	156 292	174 211	174 051
Specjalny zasiłek opiekuńczy	35 455	25 326	15 775	10 526	5 740
Świadczenia opiekuńcze ogółem – Zasiłek pielęgnacyjny, świadczenia pielęgnacyjne, specjalny zasiłek opiekuńczy	684 484	699 880	727 383	758 240	788 749

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Świadczenie z funduszu alimentacyjnego w 2024 r. przyznano **9 121** osobom na łączną kwotę **51 708 141 zł**. Poniższa tabela obrazuje spadek w zakresie liczby osób korzystających z tych świadczeń w latach 2020 – 2024 oraz w zakresie wydatkowanych kwot:

Tabela 8. Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego oraz kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego w latach 2020-2024

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	12 820	12 092	11 020	10 001	9 121
Ogólna kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego (w zł)	66 896 270	63 960 605	58 923 312	54 131 013	51 708 141

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

Na podstawie Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. 2023 r. poz. 1335) dodatek mieszkaniowy jest formą pomocy dla osób, które mają trudności w wnoszeniu bieżących opłat mieszkaniowych. Dodatek mieszkaniowy jest formą pomocy przeznaczoną dla osób spełniających łącznie trzy warunki:

- posiadają tytuł prawny do lokalu,
- zamieszkują lokale mieszkalne spełniające kryterium metrażowe,
- spełniają kryterium dochodowe.

Dodatki mieszkaniowe wypłacone przez gminy w 2024 r. przyznane zostały 13 160 gospodarstwom domowym na łączną kwotę 28 825 678 zł (w 2025 r. prognozowany jest wzrost liczby gospodarstw domowych pobierających dodatki mieszkaniowe o ponad 250).

Zgodnie z ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne od 1 stycznia 2014 r. tzw. odbiorcy wrażliwemu przysługuje prawo do **dodatku energetycznego**. Zgodnie z ustawą, odbiorcą wrażliwym energii elektrycznej jest osoba, której przyznano dodatek mieszkaniowy, która jest stroną umowy kompleksowej lub umowy sprzedaży energii elektrycznej zawartej z przedsiębiorstwem energetycznym i zamieszkuje w miejscu dostarczania energii elektrycznej. Dodatkowo, w 2024 r. na mocy Ustawy z dn. 23 maja 2024 r. o bonie energetycznym oraz zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia cen energii elektrycznej, gazu ziemnego i ciepła systemowego, część ośrodków pomocy społecznej wypłaciło dodatki związane z w/w ustawą. Świadczenie tego typu przyznano 10 043 gospodarstwom domowym (tj. o 63 % więcej niż w 2023 r.) na łączną kwotę 3 657 801 zł.

Dodatek mieszkaniowy przyznano:

13 158 gosp. dom. 6.2 %
14 032

Dodatek energetyczny przyznano:

10 043 gosp. dom. 63.0 %
3 712

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

2.2. Ocena zasobów pomocy społecznej w powiecie

Powiatowe centra pomocy rodzinie są jednostkami organizacyjnymi powiatów, realizującymi zadania z zakresu pomocy społecznej, pieczy zastępczej i wspierania rodziny, przeciwdziałania przemocy domowej oraz rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych.

2.2.1. Indywidualne programy pomocy

Program oddziaływań korekcyjno – edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową obejmuje działania psychologiczne, edukacyjne i socjalizacyjne ukierunkowane na taką zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, która zmniejszy ryzyko dalszego stosowania przez nie przemocy oraz zwiększy ich zdolność do samokontroli agresywnych zachowań i do konstruktywnego współżycia w rodzinie.

Łącznie w województwie lubelskim programem objęto **184** osoby stosujących przemoc w rodzinie. W roku poprzednim programem objętych było 113 osób, a na rok następny działaniami korekcyjno-edukacyjnymi PCPR-y prognozują objęcie 233 osób.

W roku oceny programy realizowane były w **13** powiatowych centrach pomocy rodzinie:

- lubelskim – **17** osób,
- zamojskim, łukowskim, hrubieszowskim oraz bialskim – po **15** osób,
- lubartowskim – **14** osób,
- puławskim – **12** osób,
- kraśnickim i krasnostawskim po **8** osób,
- łęczyńskim – **7** osób,
- parczewskim – **6** osób oraz
- janowskim i chełmskim po **3** osoby,

oraz w 3 miastach na prawach powiatu:

- m. Biała Podlaska – **21** osób,
- m. Zamość – **15** oraz
- m. Chełm – **10** osób.

Liczbę osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców w latach 2018 – 2024 w poszczególnych powiatach przedstawiono w tabeli:

Tabela 9. Liczba osób korzystających z indywidualnego programu integracji cudzoziemców w latach 2018 – 2024 w poszczególnych powiatach

Powiat	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Powiat m. Lublin	2	3	2	9	25	19	42
Powiat m. Biała Podlaska	21	3	6	18	40	67	34
Powiat świdnicki	0	0	0	0	6	4	14
Powiat łukowski	8	0	0	0	11	15	9
Powiat puławski	0	0	0	0	0	2	6
Powiat radzyński	2	7	0	0	9	13	2
Powiat bialski	0	0	0	0	5	6	1
Powiat kraśnicki	0	0	0	0	0	3	0
Powiat lubelski	0	0	0	0	2	1	0
Powiat m. Chełm	0	0	0	0	0	1	0
Powiat parczewski	0	0	0	0	1	3	0
Powiat łęczyński	0	0	0	0	0	2	0
Województwo	33	13	8	27	99	136	108

Źródło: Raport Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2024 r. wygenerowany z Centralnej Aplikacji Statystycznej

2.2.2. Wspieranie rodziny i pieczy zastępcza

Do głównych zadań samorządu powiatu wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemu pieczy zastępczej należą w szczególności:

- organizowanie pieczy zastępczej poprzez tworzenie warunków do powstawania oraz działania rodzin zastępczych, rodzin pomocowych, rodzinnych domów dziecka,
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- wsparcie dla usamodzielniających się osób, opuszczających rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- organizowanie szkoleń dla kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe, niezawodowe oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

Zadania powiatu w zakresie pieczy zastępczej starosta wykonuje za pośrednictwem powiatowego centrum pomocy rodzinie oraz organizatora(ów) rodzinnej pieczy zastępczej. Organizacja pieczy zastępczej jest zadaniem własnym powiatu. Piecza zastępcza ma

zapewnić pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka.

Rodzinna piecza zastępcza

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) **rodzina zastępcza:**

a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) **rodzinny dom dziecka.**

Rodzinna piecza zastępcza

Źródło: Opracowanie własne

Według stanu na koniec grudnia 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem **1 779 rodzin zastępczych** różnego typu. Najwięcej było rodzin spokrewnionych z dzieckiem (**1 158**), które stanowiły 64% wszystkich rodzin zastępczych. W rodzinach umieszczonych było **2 784** dzieci ogółem, z tego **1 527** w rodzinach spokrewnionych. Ponadto w województwie lubelskim funkcjonuje **31 rodzinnych domów dziecka**, w których w roku oceny przebywało **224** dzieci.

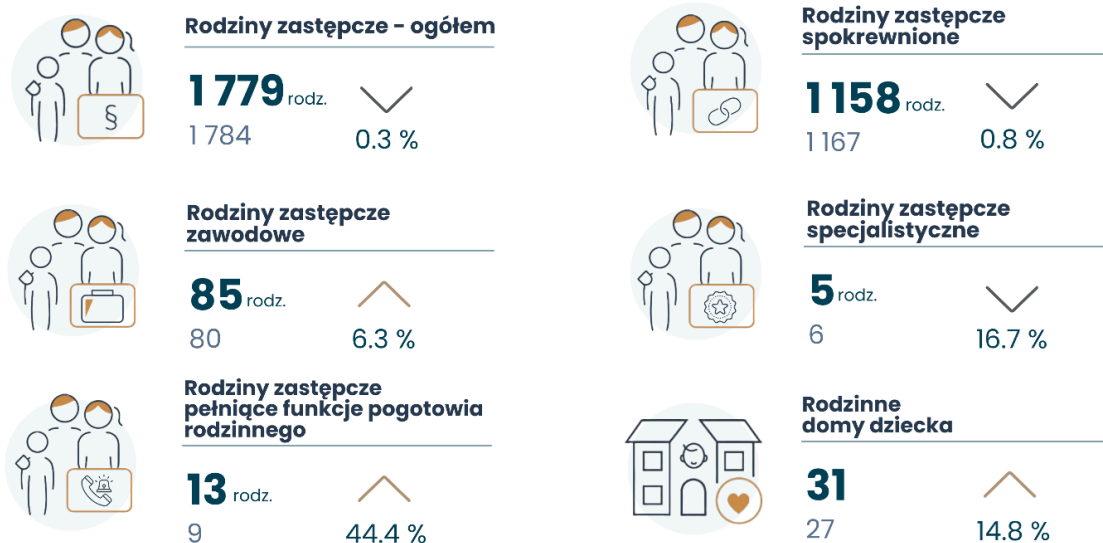
Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie **rodzin zastępczych zawodowych** wykazało **21** powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie **5 rodzin zastępczych specjalistycznych**: w powiecie chełmskim, kraśnickim i puławskim oraz na terenie miasta Biała Podlaska. W **7** powiatach: hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, mieście Biała Podlaska, mieście Lublin oraz w mieście Zamość w roku oceny funkcjonowało **13 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego**.

Liczbę poszczególnych typów rodzin oraz dzieci w nich umieszczonych w latach 2017 – 2024 przedstawia tabela:

Tabela 10. Rodziny zastępcze na terenie województwa lubelskiego w latach 2017 – 2024

Liczba rodzin i liczba dzieci	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba rodzin spokrewnionych z dzieckiem	1 157	1 121	1 115	1118	1 131	1119	1 167	1 158
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach spokrewnionych z dzieckiem	1 516	1 473	1484	1481	1 510	1477	1570	1527
Liczba rodzin zastępczych niezawodowych	501	481	479	470	487	489	495	518
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych niezawodowych	669	655	635	645	676	673	686	693
Liczba rodzin zastępczych zawodowych	103	67	69	72	67	70	80	85
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych zawodowych	311	210	303	311	317	303	340	283
Liczba rodzin zastępczych specjalistycznych	4	6	5	5	6	6	6	5
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych specjalistycznych	7	12	9	9	12	10	14	14
Liczba rodzin zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	20	19	18	17	16	12	9	13
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinach zastępczych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	86	48	71	62	60	56	39	43
Liczba rodzinnych domów dziecka	16	16	21	21	24	25	27	31
Liczba dzieci umieszczonych w rodzinnych domach dziecka	111	122	146	146	184	185	194	224

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego (...) za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31

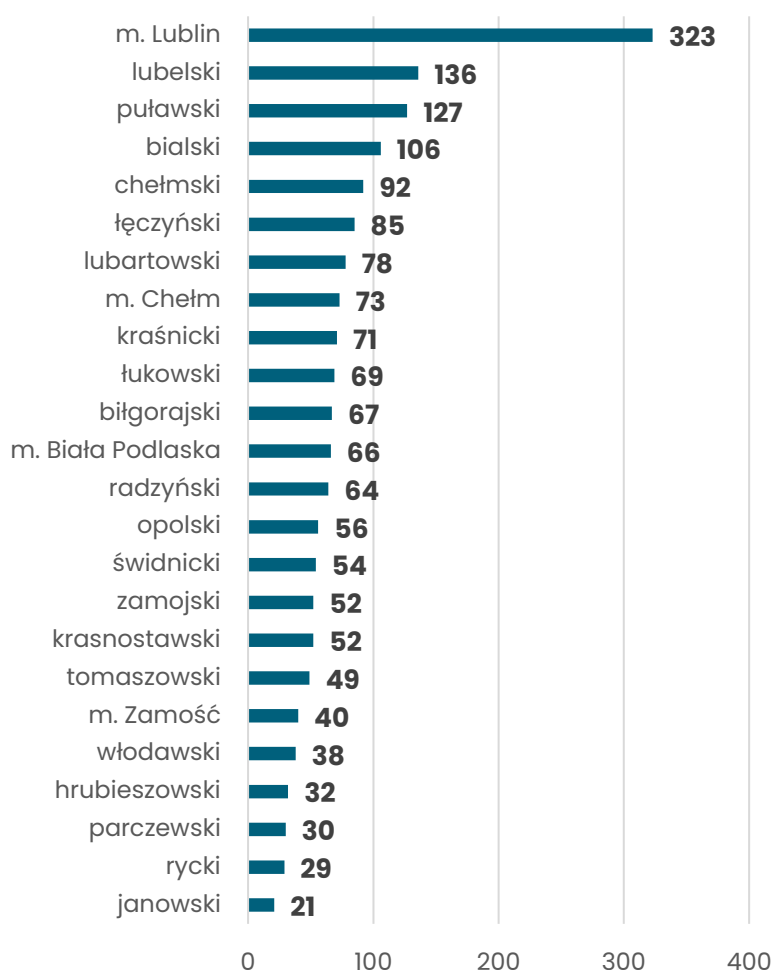

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego (...) za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31

Liczbę rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka ogółem w poszczególnych powiatach województwa lubelskiego przedstawia poniższy wykres:

Wykres 19. Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka w powiatach ogółem w 2024 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego (...) za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31

Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jednym z zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej jest organizowanie **szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka**. W 2024 roku szkolenia zostały skierowane do **31** kandydatów na rodziny zastępcze spokrewnione, **100** kandydatów na rodziny zastępcze niezawodowe oraz **24** kandydatów na rodziny zastępcze zawodowe.

Rodzina zastępcza zawodowa oraz prowadzący rodzinny dom dziecka są obowiązani do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji, w szczególności poprzez udział w **szkoleniach**. W 2024 r. przeszkolonych zostało **473** osób z rodzin zastępczych i prowadzących rodzinny dom dziecka.

W ramach **poradnictwa specjalistycznego** udzielono rodzinom zastępczym **11 011** porad.

Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, opieką **koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej**. Na koniec grudnia 2024 r. w województwie

lubelskim zatrudnionych było **77** koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w **20** powiatach i **4** miastach na prawach powiatu. Koordynatorzy pracowali z **1 214** rodzinami zastępczymi / rodzinnymi domami dziecka.

Instytucjonalna piecza zastępcza

Dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej może zostać skierowane do instytucjonalnej pieczy zastępczej po wyczerpaniu możliwości udzielenia pomocy w rodzinie naturalnej lub braku możliwości skierowania dziecka do rodziny zastępczej.

Instytucjonalna piecza zastępcza jest sprawowana w formie:

1. **placówki opiekuńczo-wychowawczej;**
2. **regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej;**
3. **interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego.**

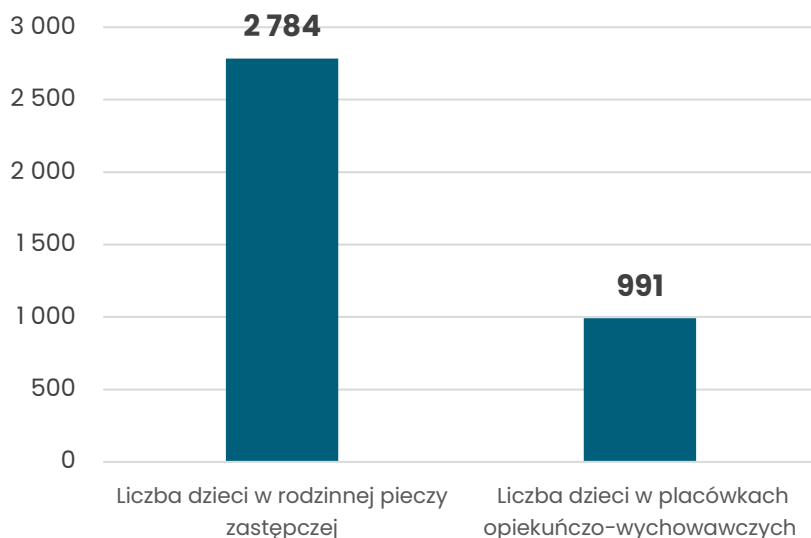
Placówki opiekuńczo-wychowawcze dzielą się na:

- a) typu socjalizacyjnego – zapewniają dziecku całodobową opiekę i wychowanie, zaspokajają jego niezbędne potrzeby i podejmują działania w celu powrotu dziecka do rodziny,
- b) typu interwencyjnego – zapewniają dziecku doraźną opiekę w czasie trwania sytuacji kryzysowej lub w przypadkach wymagających zapewnienia mu natychmiastowej opieki. Pobyt w placówce interwencyjnej nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące, w szczególnych przypadkach może on zostać przedłużony do zakończenia trwającego postępowania sądowego o powrót dziecka do rodziny, przysposobienie, umieszczenie w pieczy zastępczej,
- c) typu specjalistyczno-terapeutycznego – zapewniają opiekę dzieciom o indywidualnych potrzebach, wymagających stosowania specjalnych metod wychowawczych i specjalistycznej opieki (dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności i wymagające wyrównywania opóźnień rozwojowych i edukacyjnych),
- d) typu rodzinnego – zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dla maksymalnie 8 dzieci, (z wyjątkiem potrzeby umieszczania rodzeństwa), zaspokajają niezbędne potrzeby dzieci i podejmują działania na rzecz powrotu dzieci do ich rodzin. Prowadzenie placówki można zlecić organizacji pozarządowej.

Według stanu na koniec grudnia 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało **91 placówek opiekuńczo-wychowawczych**, w których przebywało **991** dzieci.

Liczbę dzieci przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej, z podziałem na wiek, przedstawiają poniższe wykresy:

Wykres 20. Liczba dzieci w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w 2024 roku w województwie lubelskim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31.

Liczba dzieci z podziałem na wiek w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w woj. lubelskim

*dane przedstawiają wartości za 2024 rok oraz porównanie z rokiem 2023
Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-07-01 do 2024-12-31 oraz publikacji Piecza zastępcza w województwie lubelskim w 2023 r., ROPS w Lublinie

Usamodzielnienie wychowanków

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, zwanej "osobą usamodzielnianą", w przypadku, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- 1) kontynuowanie nauki,
- 2) usamodzielnienie,
- 3) zagospodarowanie.

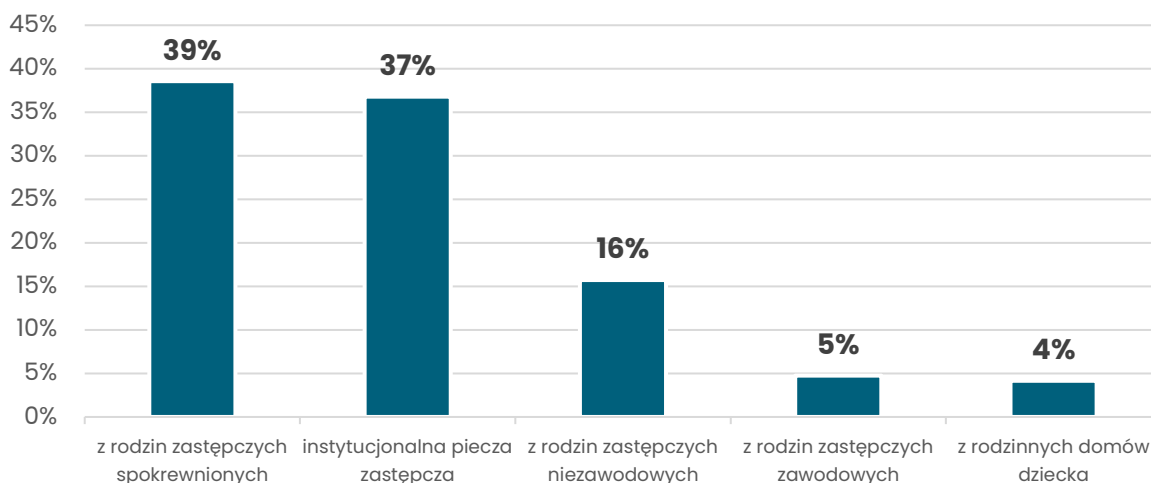
Ponadto udziela się pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia.

W 2024 r. formy pieczy zastępczej opuściło **337** dzieci powyżej 18 roku życia, z tego:

- 1) z instytucjonalnej pieczy zastępczej – **124** osób
- 2) z rodzinnej pieczy zastępczej – **213** osób, z tego:
 - z rodzin zastępczych spokrewnionych – **130** osób
 - z rodzin zastępczych niezawodowych – **53** osób
 - z rodzin zastępczych zawodowych – **16** osób
 - z rodzinnych domów dziecka – **14** osób

Spośród nich najwięcej osób – **234** - założyło własne gospodarstwo domowe, w tym **6** osób wyjechało za granicę.

Wykres 21. Struktura osób usamodzielnionych w rozbiciu na pełnoletnie osoby opuszczające pieczę zastępczą

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113a tej ustawy, za okres od 2024-01-01 do 2024-06-30 oraz 2024-07-01 do 2024-12-31.

Na realizację świadczeń w ramach usamodzielnienia dla osób pełnoletnich **opuszczających rodzinną pieczę zastępczą**, w tym rodzinne domy dziecka, rodziny zastępcze niezawodowe, rodziny zastępcze spokrewnione oraz rodziny zastępcze zawodowe wydatkowano w 2024 roku 6 668 824 zł, w tym:

- 1) na kontynuowanie nauki – 1 955 062 zł,
- 2) na usamodzielnienie – 1 058 628 zł,
- 3) na zagospodarowanie – 320 722 zł.

W roku oceny środki finansowe skierowane do opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze wyniosły 1 552 555 zł. Pomoc pieniężną przyznano na:

- 1) kontynuowanie nauki – 883 712 zł,
- 2) usamodzielnienie – 494 314 zł,
- 3) zagospodarowanie – 174 529 zł.

Pełnoletnie osoby opuszczające instytucje, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (art. 88 ust. 1) osoba pełnoletnia opuszczająca dom pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, dom dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży oraz okręgowy ośrodek wychowawczy, zakład poprawczy, schronisko dla nieletnich, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, młodzieżowy ośrodek socjoterapii zapewniający całodobową opiekę i młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zostaje objęta

pomocą mającą na celu jej życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem przez pracę socjalną, a także pomocą:

- pieniężną na usamodzielnienie;
- pieniężną na kontynuowanie nauki;
- w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w tym w mieszkaniu treningowym lub wspomagany;
- w uzyskaniu zatrudnienia;
- na zagospodarowanie - w formie rzeczowej.

W 2024 r. na terenie województwa lubelskiego takich osób było **25** (w 2023 r. – 38), z tego z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki skorzystało 17 osób, z pomocy pieniężnej na usamodzielnienie **8** osób, z pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej **12** osób.

Środki finansowe przeznaczone dla osób opuszczających ww. placówki w roku oceny wyniosły 141 903 zł. W 2023 r. była to kwota 135 416 zł.

W 2024 r. pomoc pieniężną przeznaczono na:

- 1) kontynuowanie nauki – 62 067 zł;
- 2) usamodzielnienie – 31 229 zł;
- 3) zagospodarowanie – 48 607 zł.

2.2.3. Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób z niepełnosprawnością

Powiatowe centra pomocy rodzinie realizując zadania z zakresu rehabilitacji społecznej zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w 2024 r. udzieliły dofinansowania tych zadań na ogólną kwotę 119 304 782 zł, tj. o ponad 22,5 mln zł większą niż w 2023 r.

Do zadań tych należy, m.in.:

- **Pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się**

W ramach tego zadania w 2024 r. dofinansowanie uzyskało **1 952** osoby na kwotę 9 311 488 zł (w 2023 roku było to 1 491 osób na kwotę 6 739 965 zł). Prognozy na 2025 rok przewidują niewielki spadek liczby osób objętych dofinansowaniem do 1 858 osób oraz wysokości środków do wartości 8 453 987 zł.

- **Dofinansowanie uczestnictwa osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych.**

Z tego typu pomocy skorzystały **4 593** osoby, a udzielone wsparcie wyniosło 9 004 924 zł. W 2023 r. było to odpowiednio 4 547 osób i 7 289 761 zł. Na 2025 rok powiaty prognozują niewielki spadek nakładów na ten cel do wysokości 8 845 740 zł.

- **Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze i sprzęt rehabilitacyjny**

W ramach tego zadania pomoc uzyskało **15 999** osób na kwotę ogółem 28 094 790 zł. W 2023 r. było to odpowiednio 12 695 osób na kwotę 21 649 008 zł. Prognozy na rok przyszły przewidują, że tą formą pomocy zostanie objętych **15 175** osób.

- **Dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki osób z niepełnosprawnością**

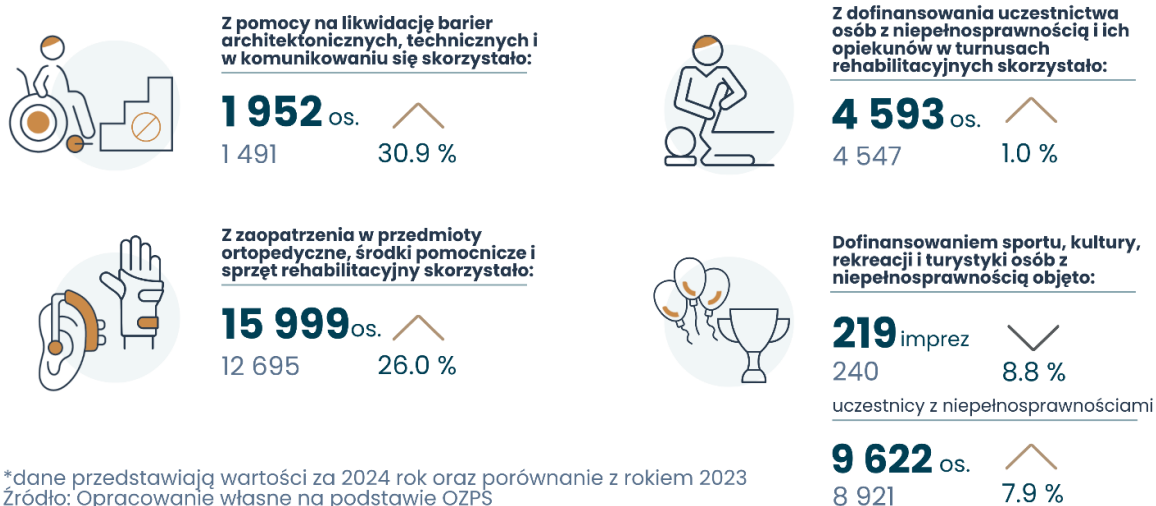
W 2024 r. dofinansowaniem objęto **219** imprez, w których udział wzięło **9 622** uczestników z niepełnosprawnościami (o ponad 700 więcej niż w roku poprzednim). Wartość dofinansowania wyniosła 1 131 145 zł (o ponad 80 000 więcej niż w roku 2023).

Od 2011 r. powiaty przy udziale środków z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych realizują Program „Aktywny Samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Program realizowany jest poprzez:

- przygotowanie beneficjentów programu z zaburzeniami ruchu, słuchu i percepcji wzrokowej do pełnienia różnych ról społecznych poprzez umożliwienie im włączenia się do społeczeństwa informacyjnego,
- przygotowanie beneficjentów programu do aktywizacji społecznej, zawodowej lub wsparcie w utrzymaniu zatrudnienia poprzez likwidację lub ograniczenie barier w poruszaniu się oraz barier transportowych,
- umożliwianie beneficjentom programu aktywizacji zawodowej poprzez zastosowanie elementów wspierających ich zatrudnienie,
- poprawa szans beneficjentów programu na rywalizację o zatrudnienie na otwartym rynku pracy poprzez podwyższanie kwalifikacji,
- zwiększenie niezależności oraz szans na aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnością poprzez poprawę dostępności do wentylacji domowej pod koncentrator tleny lub respiratorem.

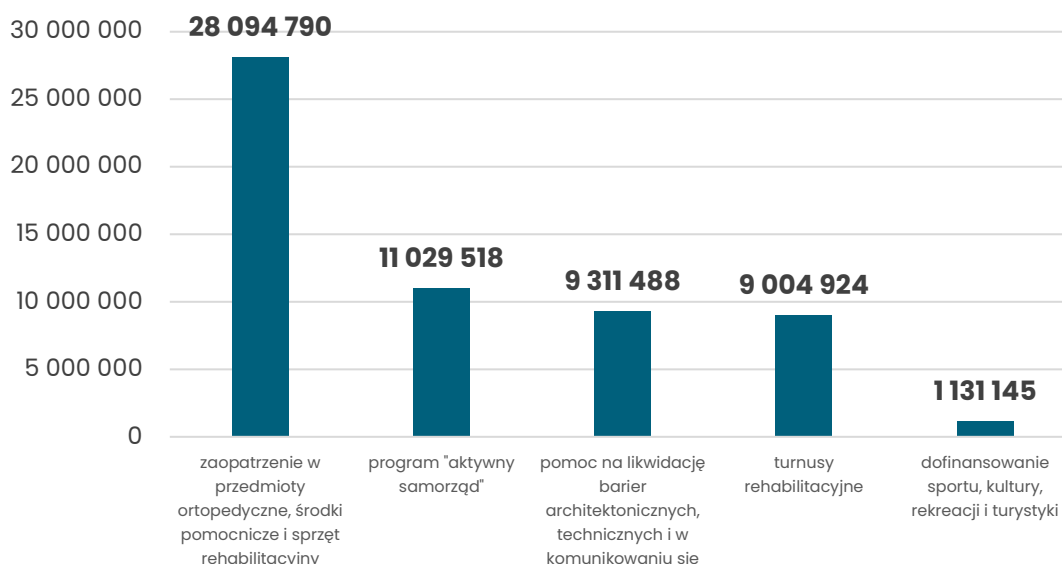
W 2024 r. w ramach programu wypłacono **2 425** świadczeń (o 804 więcej niż w 2023 roku) na kwotę 11 029 518 zł (o ponad 1 240 040 zł więcej niż w roku poprzednim). Prognozy na 2025 r. przewidują zbliżony poziom liczby świadczeń oraz wartości dofinansowania.

Kolejnym zadaniem powiatowych centrów pomocy rodzinie w ramach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych jest dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza – przewodnika. W 2024 r. powiaty nie realizowały tej formy pomocy.

Wysokość środków wydatkowanych przez powiaty na powyższe zadania prezentuje poniższy wykres:

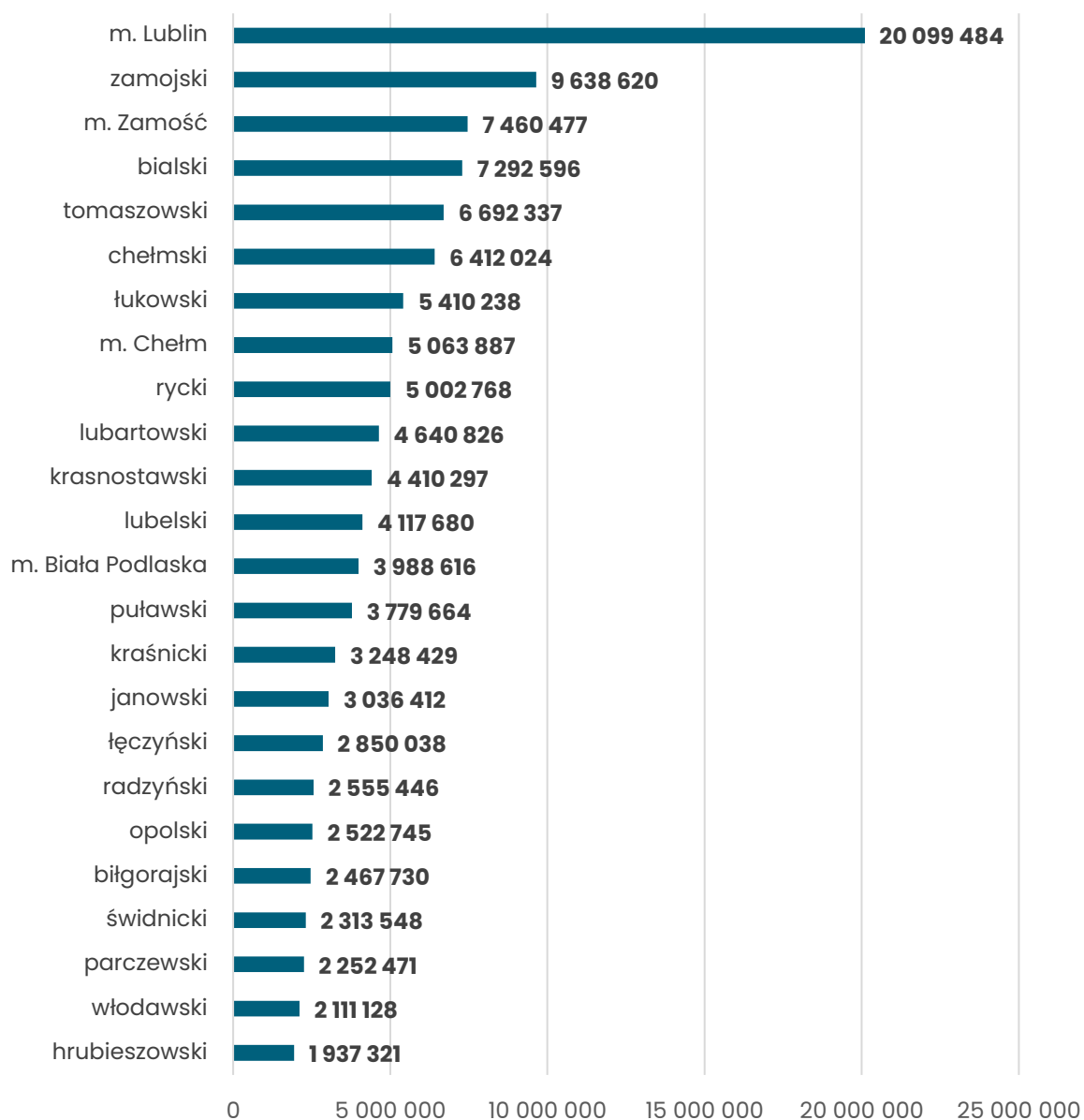
Wykres 22. Wysokość środków wydatkowanych przez powiaty na poszczególne zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2024 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej, przedstawia poniższy wykres:

Wykres 23. Wysokość środków finansowych, którymi dysponowały poszczególne powiaty w 2024 roku na zadania z zakresu rehabilitacji społecznej (w złotych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie OZPS za 2024 r.

Zasoby instytucjonalne pomocy i wsparcia

Infrastruktura socjalna tworzona przez jednostki samorządu terytorialnego – gminy i powiaty – pełni kluczową rolę w zapewnianiu kompleksowego wsparcia mieszkańcom województwa lubelskiego w przezwyciężaniu trudności życiowych.

W ramach systemu instytucjonalnej pomocy społecznej obligatoryjnie funkcjonują ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centra pomocy rodzinie, stanowiące podstawowe ogniwa lokalnej polityki społecznej.

Na terenie województwa lubelskiego pięć ośrodków pomocy społecznej zostało przekształconych w centra usług społecznych (CUS), które stanowią nową formę organizacyjną integrującą lokalne usługi społeczne, umożliwiającą ich lepszą koordynację i dostępność. Przekształcenie to pozwoliło na rozszerzenie zakresu świadczonych usług zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych. Jednostki te funkcjonują w następujących lokalizacjach: Bełżyce (powiat lubelski), Wojcieszków (powiat łukowski), Opole Lubelskie, Świdnik oraz Łuków.

W 2024 roku, w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021–2027, Działanie 8.5 pn. „Usługi społeczne”, ogłoszono konkurs mający na celu wsparcie procesu tworzenia i rozwoju centrów usług społecznych. W ramach naboru przewidziano możliwość uzyskania dotacji zarówno na utworzenie nowych CUS, jak i na rozwój już istniejących jednostek. W wyniku przeprowadzonego postępowania konkursowego podpisano umowy z 14 jednostkami samorządu terytorialnego szczebla gminnego, z czego 9 dotyczyło utworzenia nowych centrów usług społecznych. Nowe CUS-y powstaną w gminach: Hrubieszów, Strzyżewice, Sułów, Józefów, Krzywda, Bychawa, Tucznia, Karczmiska oraz Niedrzwica Duża. Prace nad utworzeniem CUS trwają w kolejnych gminach województwa lubelskiego, m.in. Mełgwi i Gościeradowie.

Osoby zamieszkujące region, które znajdują się w sytuacji życiowej wymagającej szczególnej uwagi, mogą korzystać z rozbudowanej oferty instytucjonalnych form wsparcia, dostosowanych do specyfiki ich potrzeb. Poniżej przedstawiono kluczowe elementy systemu instytucjonalnej pomocy społecznej funkcjonującego na terenie województwa, tj.:

Tabela 11. Liczba dostępnych form wsparcia w województwie lubelskim w 2024 roku

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	Liczba korzystających
ośrodki wsparcia, w tym:	171	8 098
ośrodki wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi*, w tym	60	3 039
środowiskowe domy samopomocy	56	2 705
kluby samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi	5	328

Rodzaj jednostki	Liczba jednostek	Liczba korzystających
dzienne domy pomocy	49	1 511
schroniska dla osób bezdomnych	11	539
domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży	2	63
kluby samopomocy	51	1 924
domy pomocy społecznej	45	4 864
rodzinne domy pomocy	4	32
mieszkania treningowe i wspomagane	105	321
ośrodki interwencji kryzysowej	11	4 037
jednostki specjalistycznego poradnictwa	3	2 193
placówki wsparcia dziennego	51	1 415
centra integracji społecznej	10	459
kluby integracji społecznej	33	200
warsztaty terapii zajęciowej	59	2 841
zakłady aktywności zawodowej	9	482

Źródła: Sprawozdanie MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej, Informacja dla Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych o działalności Samorządu Województwa Lubelskiego w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych

Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej, ośrodek wsparcia stanowi jednostkę organizacyjną pomocy społecznej świadczącą usługi w formie dziennego pobytu. W ramach działalności ośrodków wsparcia mogą być również prowadzone miejsca całodobowego pobytu o charakterze okresowym.

Do kategorii ośrodków wsparcia zalicza się m.in.:

W przypadku osób z zaburzeniami psychicznymi, wsparcie realizowane jest poprzez środowiskowe domy samopomocy oraz kluby samopomocy. Osoby te, z uwagi na ograniczenia w funkcjonowaniu organizmu lub trudności w adaptacji społecznej, wymagają wsparcia w środowisku rodzinnym i społecznym. Celem udzielanej pomocy jest zwiększenie poziomu zaradności i samodzielności życiowej oraz wspieranie procesu integracji społecznej. Środowiskowe domy samopomocy świadczą usługi w formie indywidualnych i grupowych treningów samoobsługi oraz treningów umiejętności społecznych. Działania te obejmują naukę, rozwijanie oraz podtrzymywanie kompetencji niezbędnych do wykonywania codziennych czynności oraz funkcjonowania w społeczeństwie.

W 2024 roku, podobnie jak w roku poprzednim, na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało łącznie **171 ośrodków wsparcia** o zróżnicowanym profilu działalności. Spośród nich 140 prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast 31 – przez organizacje pozarządowe. Z usług tych placówek skorzystało łącznie **8 098** osób, co stanowi wzrost o 13 osób w porównaniu do roku 2023. Kadre tych jednostek stanowiło 1 364 osób tj. o 9 pracowników więcej niż w roku poprzednim.

W strukturze ośrodków wsparcia na terenie województwa lubelskiego, **18 placówek dysponowało miejscami całodobowego okresowego pobytu**. Łącznie oferowały one 491 miejsc, z których w 2024 roku skorzystało **753** osoby. Usługi świadczone w tych

placówkach mają na celu zapewnienie czasowego wsparcia osobom wymagającym całodobowej opieki, w szczególności w sytuacjach kryzysowych, zdrowotnych lub związanych z czasową niemożnością zapewnienia opieki w środowisku domowym

W ramach ośrodków wsparcia w 2024 roku funkcjonowało **56 środowiskowych domów samopomocy** (o 2 mniej niż w roku poprzedzającym), w tym 44 prowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego¹⁹. Z ich usług skorzystało **2 715** osób, tj. o 68 osób więcej w porównaniu z rokiem 2023. Liczba osób oczekujących na koniec 2024 roku wyniosła 87, a kadrę stanowiły 784 osoby (o 46 więcej niż w 2023 r.).

Ponadto w województwie lubelskim funkcjonowało **51 klubów samopomocy** (o 8 mniej niż w 2023 r.), w tym 49 prowadzone przez jednostki samorządu oraz **5 klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi**. W 2024 r. wsparciem zostało objętych ogółem **1 596** osób (o 90 mniej niż rok wcześniej) oraz **328** osób w klubach samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Wśród ośrodków wsparcia wymienia się także **dzienne domy pomocy**, które przeznaczone są dla osób samotnych lub osób w rodzinach. Placówki te oferują różne rodzaje wsparcia i zajęć, m.in.: codzienne wyżywienie, terapie zajęciowe - plastyczne, informatyczne, teatralne czy muzyczne. Odbywają się w nich różne imprezy kulturalne, uroczystości oraz spotkania okolicznościowe. Osoby starsze mogą skorzystać z usług pielęgniarek, lekarzy czy też rehabilitantów. W województwie lubelskim funkcjonuje **49** dziennych domów pomocy (o 5 więcej niż rok wcześniej), w tym 20 utworzonych z Programu Wieloletniego „Senior +” realizowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej²⁰. W ramach ww. Programu utworzono 35 kluby seniora. W 2024 roku z tej formy wsparcia skorzystało **1 511** osób, o 231 więcej niż 2023 roku (wzrost o ok. 18%).

Na terenie województwa lubelskiego w 2024 roku funkcjonowało **20 placówek świadczących pomoc osobom w kryzysie bezdomności**, w tym: 3 noclegownie, 11 schronisk dla osób bezdomnych oraz 6 ogrzewalni²¹. Placówki te stanowią istotny element regionalnego systemu wsparcia, zapewniając osobom bezdomnym dostęp do tymczasowego schronienia oraz podstawowych usług społecznych, takich jak opieka socjalna, pomoc w readaptacji społecznej oraz wsparcie w procesie wychodzenia z bezdomności.

¹⁹ Dane o liczbie środowiskowych domów samopomocy pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

²⁰ Dane o liczbie placówek Senior+ pochodzą z zamieszczonego na stronie internetowej Wydziału Polityki Społecznej Lubelskiego Urzędu Wojewódzkiego rejestru: Wykaz placówek „Senior+” funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Dane o liczbie pozostałych dziennych domów pomocy (26 jednostki) pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

²¹ Dane dotyczące liczby placówek prowadzących schroniska, noclegownie i ogrzewalnie pochodzą ze sprawozdania MRiPS-06 Wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej.

W 2024 roku z usług placówek świadczących pomoc osobom w kryzysie bezdomności skorzystało łącznie **1 088** osób, o 97 osób mniej niż w roku poprzednim, co stanowi spadek o blisko 8,2%. Na koniec okresu oceny w placówkach tych zatrudnionych było łącznie 93 pracowników.

W szczegółowym ujęciu:

- 539 osób skorzystało z miejsc w schroniskach – to o 155 osób mniej niż w roku poprzednim,
- 307 osób uzyskało wsparcie w ogrzewalniach – co stanowi wzrost o 30 osób względem 2023 roku,
- 242 osoby skorzystały z noclegowni – o 28 osób więcej niż w roku wcześniejszym.

Dane te wskazują na zróżnicowaną dynamikę korzystania z poszczególnych form wsparcia, co może być wynikiem zarówno zmian w strukturze potrzeb osób bezdomnych, jak i dostępności oraz specyfiki oferowanych usług.

Zgodnie z art. 19 ust. 10 ustawy o pomocy społecznej, do zadań własnych powiatu należy prowadzenie **domów pomocy społecznej (DPS)**. Na podstawie danych zawartych w sprawozdaniu OZPS za 2024 rok, na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **45** domów pomocy społecznej, w tym 1 placówka prowadzona przez gminę Żyrzyn.

Spśród wszystkich działających DPS-ów:

- 37 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego,
- 8 placówek prowadzonych było przez organizacje pozarządowe.

W 2024 roku domy pomocy społecznej dysponowały łącznie **4 481** miejscami, natomiast z ich usług skorzystało **4 864** osób, co oznacza wzrost o 124 osoby w porównaniu z rokiem 2023. Jednocześnie na umieszczenie w DPS oczekiwało 319 osób (dla porównania: w 2023 roku – 259 osób).

W strukturze usług DPS rozwijane są również formy wsparcia krótkoterminowego, które stanowią elastyczną odpowiedź na potrzeby osób wymagających czasowej opieki – np. po hospitalizacji, w sytuacjach kryzysowych lub w czasie nieobecności opiekunów. Usługi te różnią się od pobytu stałego zakresem i czasem trwania, umożliwiając jednocześnie odciążenie rodzin i opiekunów oraz wspierając proces deinstytucjonalizacji.

Na terenie województwa lubelskiego funkcjonują **domy pomocy społecznej gotowe do świadczenia usług wsparcia krótkoterminowego**. Usługi te różnią się od pobytu stałego przede wszystkim czasem trwania oraz celem – mają charakter tymczasowy i są skierowane do osób wymagających okresowej opieki, np. po hospitalizacji, w sytuacjach kryzysowych lub w czasie nieobecności opiekunów. Pobyt krótkoterminowy umożliwia odciążenie rodzin oraz

wspiera proces deinstytucjonalizacji, oferując elastyczne formy wsparcia dostosowane do indywidualnych potrzeb.

Na dzień 31 grudnia 2024 r. usługi wsparcia krótkoterminowego były dostępne w pięciu domach pomocy społecznej zlokalizowanych w miejscowościach: Nowiny, Szczepieszyn, Kozula, Konstantynów oraz Żyrzyn. Placówki te zabezpieczyły łącznie **27²²** miejsc przeznaczonych na pobyty krótkoterminowe. W 2024 roku z tej formy wsparcia skorzystały **4** osoby, natomiast zgodnie z prognozami na 2025 rok, liczba ta może wzrosnąć do 24 osób.

W ramach Oceny Zasobów Pomocy Społecznej obliczany jest wskaźnik nasycenia usługami w domach pomocy społecznej. Wskaźnik ten wyrażany jest jako stosunek liczby osób umieszczonych w DPS pomnożonej przez 100 do sumy liczby osób umieszczonych i liczby oczekujących. Przedstawia on procentowy udział osób korzystających z usług DPS w stosunku do całkowitej liczby osób potrzebujących tej formy wsparcia.

Wartości wskaźnika nasycenia usługami w DPS w poszczególnych latach przedstawia poniższa tabela:

²² Rejestr domów pomocy społecznej na terenie województwa lubelskiego prowadzony na podstawie art. 22 pkt 4 oraz art. 57 ust. 6 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1283 ze zm.) stan na dzień 31 grudnia 2024 r.

Tabela 12. Wskaźnik nasycenia usługami w DPS-ach wyrażony w %

	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ogółem	69,91	59,68	79,83	79,25	72,46	68,40
Osoby w podeszłym wieku	80,13	71,78	88,57	69,85	85,05	85,27
Osoby przewlekle somatycznie chore	60,53	45,13	73,17	69,85	58,42	54,27
Osoby przewlekle psychicznie chore	73,28	77,27	85,22	92,55	91,49	83,70
Osoby dorosłe niepełnosprawne intelektualnie	76,74	89,19	88,24	92,54	92,19	90,48
Dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie	100,00	88,24	100,00	100,00	100,00	100,00
Osoby niepełnosprawne fizycznie	66,67	55,74	88,41	86,27	83,67	73,08

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Wartość wskaźnika nasycenia usługami w domach pomocy społecznej w województwie lubelskim uległa nieznacznemu obniżeniu w stosunku do 2023 r. W 2024 roku wskaźnik ogólny wyniósł 68,4%, co oznacza spadek o 4,06 p.p. względem roku 2023. Największe zapotrzebowanie na miejsca odnotowano w przypadku domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych. Na koniec grudnia 2024 r. na umieszczenie w tego typu placówce oczekiwało 241 osób, co stanowi 76,27% wszystkich oczekujących (316 osób²³). Liczba osób oczekujących na przyjęcie do pozostałych typów domów pomocy utrzymuje się na poziomie z ubiegłego roku, w tym nie odnotowano osób oczekujących na przyjęcie do domów dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną. Liczba osób zatrudnionych w domach pomocy społecznej w 2024 r. wynosiła 3 111 osób i zmalała od roku poprzedniego o 12 osoby.

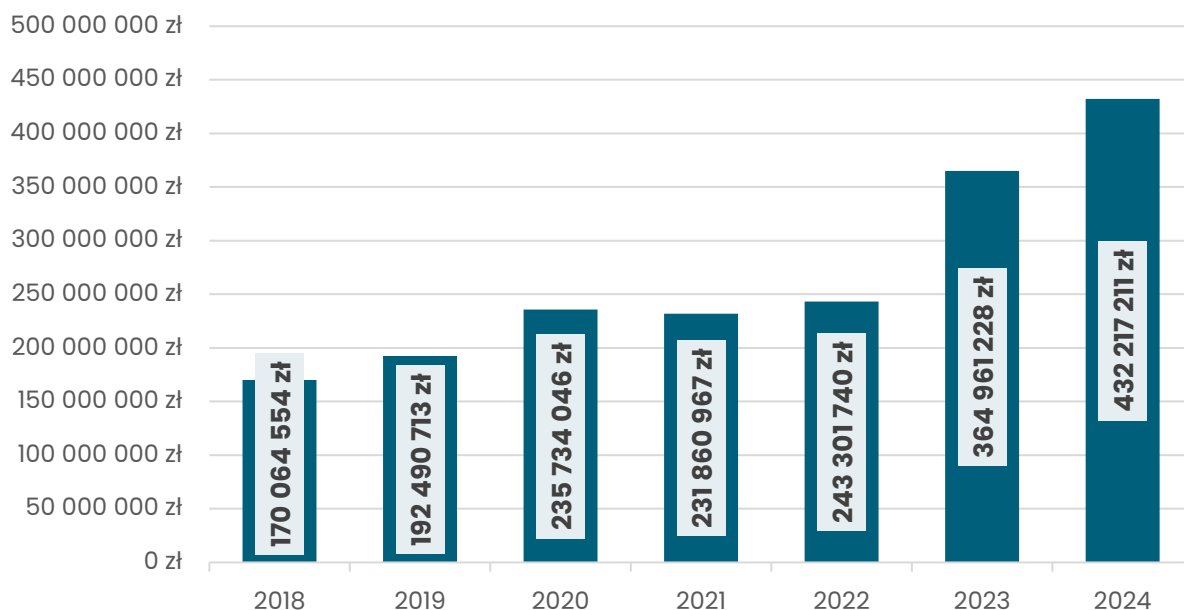
W 2024 roku jednostki samorządu terytorialnego w województwie lubelskim przeznaczyły na funkcjonowanie domów pomocy społecznej środki finansowe w łącznej wysokości ponad 432 mln zł. W porównaniu do roku 2023 oznacza to wzrost nakładów ponad 67 mln złotych (18,4%).

²³ Sprawozdanie roczne MRiPS-05 Wybrane informacje o domach pomocy społecznej o zasięgu gminnym, powiatowym i regionalnym oraz o placówkach całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności gospodarczej i statutowej

W analizowanym okresie obserwuje się systematyczny wzrost kosztów związanych z prowadzeniem domów pomocy społecznej, co wynika zarówno ze zwiększających się potrzeb mieszkańców, jak i rosnących kosztów utrzymania placówek.

Dynamikę zmian w wysokości środków finansowych przeznaczanych na ten cel w latach 2018–2024 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 24. Roczny koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej w województwie lubelskim (2018-2024)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Osoby, które z powodu wieku lub niepełnosprawności wymagają stałej pomocy w codziennym funkcjonowaniu, mogą korzystać z usług opiekuńczych i bytowych świadczonych w formie **rodzinnego domu pomocy**. Jest to forma wsparcia realizowana całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego, przeznaczona dla grupy od trzech do ośmiu osób wspólnie zamieszkujących.

Rodzinne domy pomocy zapewniają swoim mieszkańcom:

- warunki bytowe dostosowane do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami,
- opiekę i wsparcie w codziennych czynnościach,
- możliwość funkcjonowania w kameralnym, domowym środowisku.

W 2024 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowały **4** rodzinne domy pomocy. Trzy z nich zlokalizowane były w Józefowie (powiat biłgorajski), zaś 1 – w mieście Biała Podlaska. Placówki te dysponowały łącznie 32 miejscami, z których w ciągu roku skorzystały **32** osoby.

W wyniku nowelizacji ustawy o pomocy społecznej, która weszła w życie w 2023 roku, wprowadzono rozróżnienie na dwa typy mieszkań wspierających: **mieszkania treningowe**

oraz mieszkania wspomagane. Zmiana ta miała na celu doprecyzowanie form wsparcia mieszkaniowego świadczonego osobom wymagającym pomocy w codziennym funkcjonowaniu.

Mieszkania treningowe stanowią formę wsparcia przygotowującą osoby do samodzielnego życia. W ramach pobytu w tego rodzaju mieszkaniu zapewnia się:

- usługi bytowe,
- pracę socjalną,
- działania ukierunkowane na rozwijanie lub utrwalanie umiejętności w zakresie samoobsługi, samodzielności oraz pełnienia ról społecznych.

Celem funkcjonowania mieszkań treningowych jest umożliwienie osobom korzystającym z tej formy wsparcia prowadzenia niezależnego życia oraz integracja ze społecznością lokalną.

Mieszkania wspomagane przeznaczone są w szczególności dla osób z niepełnosprawnościami (w tym z niepełnosprawnością fizyczną), osób z zaburzeniami psychicznymi, osób starszych oraz przewlekłe chorych. W mieszkaniach tego typu zapewnia się:

- usługi bytowe,
- pracę socjalną,
- pomoc w wykonywaniu codziennych czynności oraz w realizacji kontaktów społecznych.

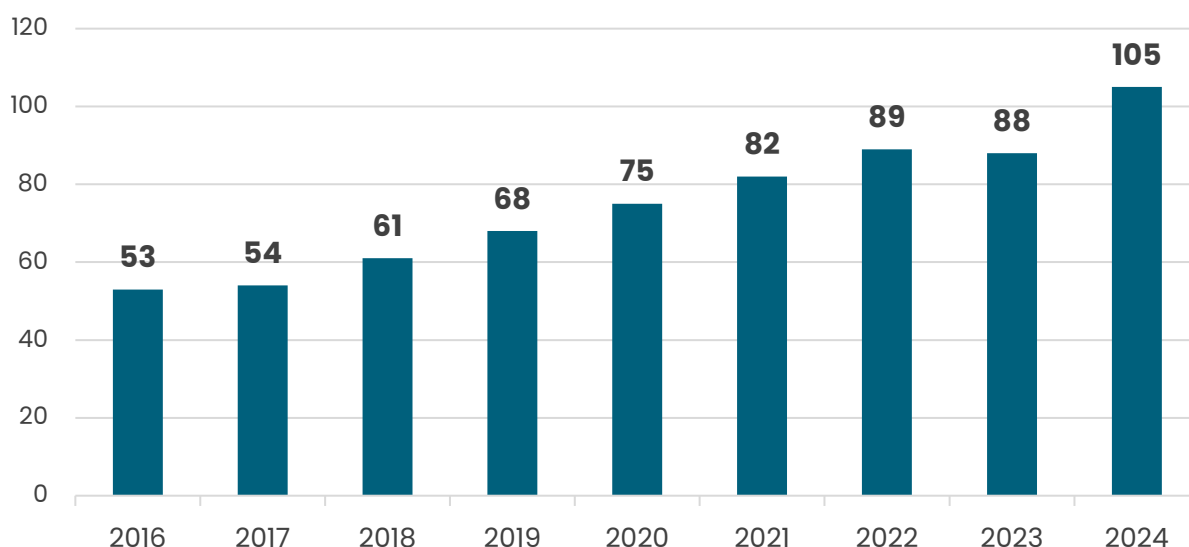
W 2024 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało łącznie **105** mieszkań treningowych i wspomaganych. Z tej formy wsparcia skorzystało **321** osób, co oznacza wzrost o 34 osoby w porównaniu do roku 2023.

Struktura podmiotów prowadzących mieszkania przedstawiała się następująco:

- 68 mieszkań prowadzonych było przez gminy,
- 31 mieszkań prowadzonych było przez powiaty,
- 6 mieszkań prowadzonych było przez organizacje pozarządowe.

Dynamikę rozwoju liczby mieszkań treningowych i wspomaganych w latach 2016–2024 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 25. Liczba mieszkań treningowych i wspomaganych w województwie lubelskim (2016-2024)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Zgodnie z przepisami ustawy o pomocy społecznej, prowadzenie **ośrodków interwencji kryzysowej (OIK)** należy do zadań własnych powiatu o charakterze obowiązkowym. Ośrodki te zapewniają specjalistyczne wsparcie osobom i rodzinom znajdującym się w sytuacjach kryzysowych, wymagających natychmiastowej pomocy psychologicznej, socjalnej lub prawnej, a także – w uzasadnionych przypadkach – schronienia.

W 2024 roku na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało **11 ośrodków interwencji kryzysowej**, zlokalizowanych w następujących jednostkach samorządu terytorialnego:

- powiaty: kraśnicki, janowski, tomaszowski, świdnicki, zamojski, biłgorajski, parczewski, lubelski.
- miasta na prawach powiatu: Chełm, Lublin, Zamość.

Spośród wszystkich funkcjonujących ośrodków:

- **2** placówki prowadzone były przez organizacje pozarządowe,
- **9** placówek pozostawało w strukturach jednostek samorządu terytorialnego.

Łączna liczba miejsc całodobowych w ośrodkach interwencji kryzysowej wynosiła **72**. W 2024 roku z usług OIK skorzystało **4 037 osób**, co stanowi spadek o 453 osoby w porównaniu do roku poprzedniego.

W ramach realizacji zadań własnych powiatu prowadzone są **jednostki specjalistycznego poradnictwa**, których celem jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Poradnictwo to świadczone jest niezależnie od sytuacji dochodowej osób korzystających z pomocy.

Zakres świadczonych usług obejmuje w szczególności:

- poradnictwo prawne, które polega na udzielaniu informacji dotyczących obowiązujących przepisów prawa, w szczególności z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego oraz ochrony praw lokatorów;
- poradnictwo psychologiczne, realizowane poprzez diagnozę, działania profilaktyczne oraz terapię psychologiczną;
- poradnictwo rodzinne, obejmujące wsparcie w zakresie funkcjonowania rodziny, w tym opieki nad osobą z niepełnosprawnością, a także terapię rodzinną.

Zgodnie z danymi OZPS za 2024 rok, z usług placówek specjalistycznego poradnictwa skorzystało łącznie 2 193 osoby, co stanowi wzrost o 302 osoby w porównaniu do roku 2023. Wzrost ten odpowiada przyrostowi na poziomie 15,97% względem roku poprzedniego. Należy jednak zaznaczyć, że funkcję jednostek specjalistycznego poradnictwa w powiatach pełnią najczęściej **powiatowe centra pomocy rodzinie (PCPR)**, które dysponują wyspecjalizowaną kadrą świadczącą pomoc w zakresie poradnictwa. W związku z tym rzeczywista liczba osób objętych tą formą wsparcia może być wyższa niż wykazana w danych sprawozdawczych.

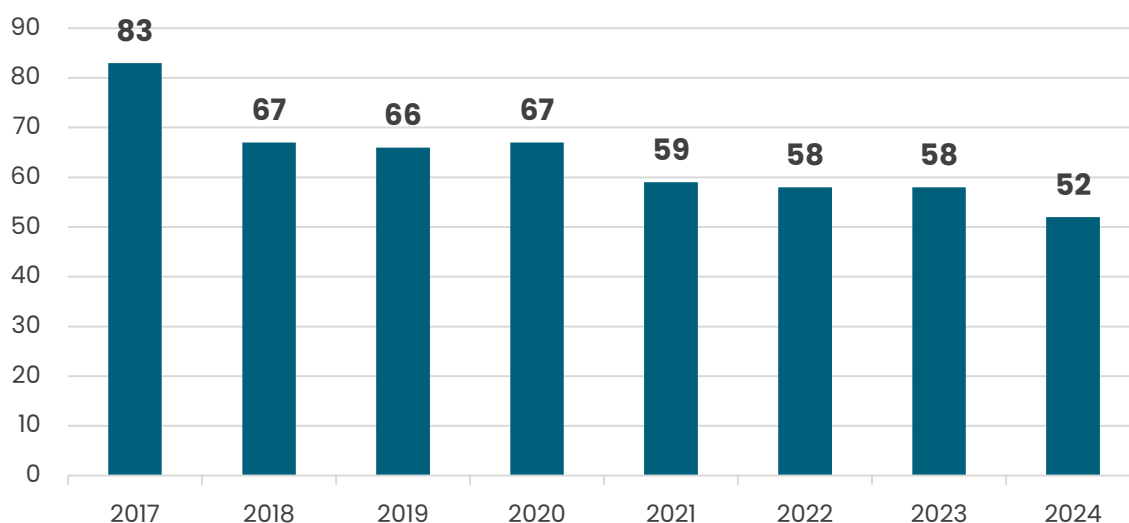
Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, jednostki samorządu terytorialnego – zarówno gminy, jak i powiaty – mają możliwość prowadzenia **placówek wsparcia dziennego**. Są to miejsca, w których dzieci z rodzin borykających się z trudnościami opiekuńczo-wychowawczymi mogą otrzymać pomoc oraz wsparcie wychowawcze. Placówki wsparcia dziennego mogą funkcjonować w jednej z trzech form:

- opiekuńczej, obejmującej m.in. świetlice, kluby, ogniska wychowawcze oraz koła zainteresowań;
- specjalistycznej, zapewniającej bardziej zindywidualizowaną pomoc;
- pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę w środowisku lokalnym dziecka.

Na terenie województwa lubelskiego w 2024 roku funkcjonowały łącznie **51** placówki wsparcia dziennego, z czego 47 prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego na poziomie gminnym, a 4 posiadały zasięg ponadgminny. Spośród wszystkich placówek, 38 prowadzonych było przez podmioty inne niż jednostki samorządu terytorialnego. Łączna liczba miejsc dostępnych w tych placówkach wynosiła 1 435, natomiast w 2024 roku ze wsparcia oferowanego przez placówki wsparcia dziennego skorzystało **1 415** dzieci.

Liczba placówek wsparcia dziennego na terenie województwa lubelskiego systematycznie spada.

Wykres 26. Liczba placówek wsparcia dziennego w latach 2017-2024

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS.

W 2024 roku na terenie województwa lubelskiego, podobnie jak w roku poprzednim, funkcjonowało **10 Centrów Integracji Społecznej (CIS)**. Spośród nich **6 placówek prowadzonych było przez jednostki samorządu terytorialnego**. Centra zlokalizowane były w następujących miejscowościach: Biała Podlaska, Chełm, Zamość, Mieniany (gmina Hrubieszów), Krasnystaw, Lublin, Świdnik, Jacnia (gmina Adamów), Janówka Zachodnia (gmina Komarów-Osada) oraz Staw Noakowski (gmina Nielisz).

Z zajęć realizowanych w ramach działalności CIS skorzystało **459 uczestników**, co oznacza spadek o 109 osób w porównaniu do roku 2023.

W analizowanym okresie odnotowano również wzrost liczby **Klubów Integracji Społecznej (KIS)** – w 2024 roku funkcjonowały **33 kluby**, tj. o 4 więcej niż w roku poprzednim. Kluby działały na terenie miast na prawach powiatu: Lublin, Chełm i Zamość, a także w powiatach: bialskim, janowskim, tomaszowskim, zamojskim, chełmskim, łukowskim, krasnostawskim, łęczyńskim, opolskim, puławskim, kraśnickim, lubelskim, hrubieszowskim, świdnickim i biłgorajskim. Z oferty KIS skorzystało **200 osób**, co stanowi wzrost o **10 osób** względem roku 2023.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, na terenie województwa realizowane są również działania mające na celu aktywizację zawodową i społeczną osób z niepełnosprawnościami. Do kluczowych form wsparcia w tym zakresie należą:

- **warsztaty terapii zajęciowej (WTZ)** – umożliwiające rozwój umiejętności społecznych i zawodowych,
- **zakłady aktywności zawodowej (ZAZ)** – oferujące zatrudnienie wspomagane w warunkach dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

W 2024 roku na obszarze województwa lubelskiego funkcjonowało **59** warsztatów terapii zajęciowej, z których usług skorzystało **2 841** uczestników. Placówki te stanowią istotny element systemu wsparcia, umożliwiając osobom z niepełnosprawnościami rozwój umiejętności oraz aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

W analizowanym okresie w regionie działało również **9** zakładów aktywności zawodowej, których działalność koncentruje się na tworzeniu miejsc pracy dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Łącznie zakłady te zatrudniały **482** osoby²⁴, w tym 361 osób z niepełnosprawnością, co oznacza wzrost zatrudnienia o 9 osób w porównaniu z rokiem poprzednim. Dane te potwierdzają stabilny rozwój sektora zatrudnienia wspomaganego w województwie oraz rosnącą rolę ZAZ-ów jako instrumentu integracji społeczno-zawodowej.

W roku oceny funkcjonowało 5 zakładów aktywności zawodowej prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego:

1. Zakład Aktywności Zawodowej w Stoczku Łukowskim,
2. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Łęcznej,
3. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Jaszczowie,
4. Powiatowy Zakład Aktywności Zawodowej w Janowie Lubelskim,
5. Zakład Aktywności Zawodowej w Kocku

oraz 4 prowadzone przez inne podmioty:

1. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Tomaszowie Lubelskim – Zakład Aktywności Zawodowej w Przeorsku,
2. Charytatywne Stowarzyszenie Niesienia Pomocy Chorym „Misericordia” w Lublinie – Zakład Aktywności Zawodowej w Lublinie,
3. Puławskie Stowarzyszenie Ochrony Zdrowia Psychicznego – Zakład Aktywności Zawodowej w Puławach,
4. Stowarzyszenie Centrum Przedsiębiorczości, Integracji i Edukacji w Łukowie – Zakład Aktywności Zawodowej w Łukowie.

Ważnym komponentem infrastruktury społecznej pozostają zasoby mieszkaniowe oraz instytucje opieki nad dziećmi. Lokale komunalne i socjalne stanowią podstawowe narzędzie wsparcia mieszkaniowego dla osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, umożliwiając im zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych. Równocześnie rozwój żłobków i innych form opieki nad dziećmi do lat 3 odpowiada na potrzeby rodzin w zakresie godzenia życia zawodowego z rodzinnym oraz wspiera wczesny rozwój dzieci. Poniżej

²⁴ Informacja o warsztatach terapii zajęciowej i zakładach aktywności zawodowej opracowana na podstawie danych Oddziału Rehabilitacji Społeczno – Zawodowej Osób Niepełnosprawnych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Lublinie, dotyczy zatrudnienia wszystkich osób niepełnosprawnych bez względu na źródło finansowania.

przedstawiono szczegółowe dane dotyczące liczby mieszkań komunalnych i socjalnych funkcjonujących w województwie lubelskim.

Tabela 13. Pozostała infrastruktura społeczna w województwie lubelskim

Pozostała infrastruktura społeczna	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy, w tym:	19 949	20 008	19 609	19 168	23 196	23 095
liczba mieszkań socjalnych (lokali)	2 856	2 841	2 810	2 792	1 761	1764
Liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów	378	391	425	458	477	487
Liczba hospicjów	11	12	12	12	13	11
Liczba ośrodków dla cudzoziemców	4	4	4	4	5	5

Podsumowując, infrastruktura instytucjonalna pomocy społecznej w województwie lubelskim w 2024 roku charakteryzowała się stabilnym rozwojem, zarówno pod względem liczby placówek, jak i zakresu świadczonych usług. Wzrost liczby korzystających z usług, rozwój form wsparcia środowiskowego oraz rosnące nakłady finansowe świadczą o rosnącym znaczeniu lokalnych systemów wsparcia w odpowiedzi na zróżnicowane potrzeby mieszkańców regionu.

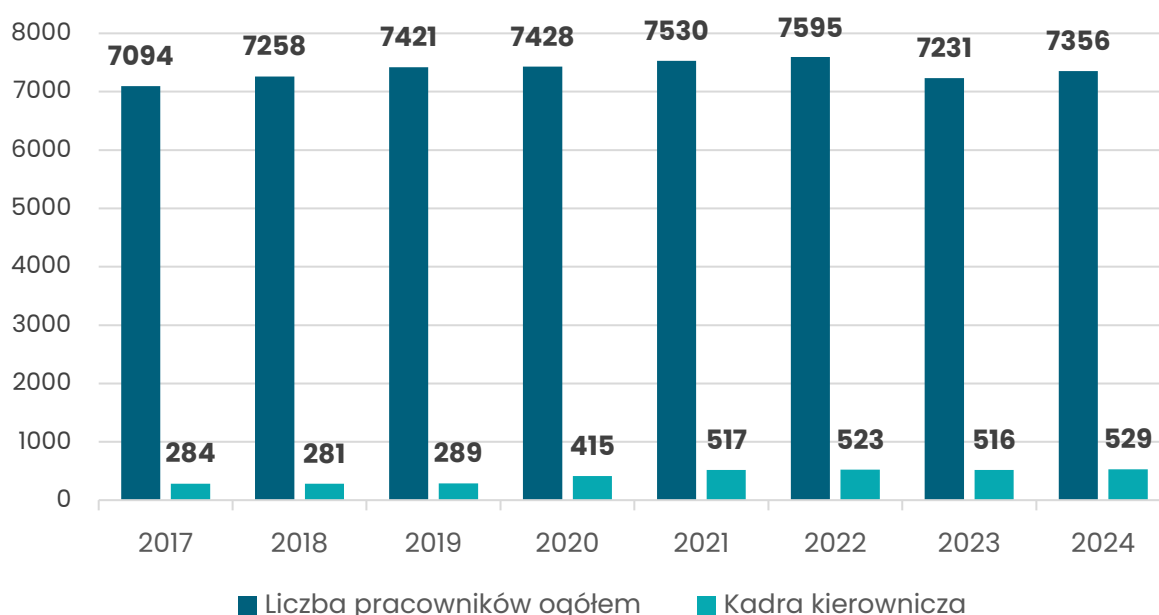
Kadra pomocy społecznej

Jednymi z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców są kompetencje i liczebność kadry jednostek realizujących zadania w zakresie pomocy społecznej.

W jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w ubiegłym roku zatrudnionych było **7 356** osób, z czego **529** na stanowiskach kierowniczych (7,2% ogółu zatrudnionych). W porównaniu do 2023 r. liczba osób zatrudnionych zwiększyła się o 125 osób. Wielkość zatrudnienia na przełomie lat 2017 – 2024 przedstawia poniższy wykres:

Wykres 27. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej – liczba osób zatrudnionych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS.

Jednostką organizacyjną realizującą zadania gminy w zakresie pomocy społecznej są ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych. Według danych ze sprawozdania MRiPS-06 w 2024 r. ośrodki pomocy społecznej oraz centra usług społecznych zatrudniały 2024 r. **2557** pracowników, w tym **1 115** pracowników socjalnych. W porównaniu do 2023 r. liczba pracowników socjalnych wzrosła o 39 osoby. W grupie pracowników socjalnych, 30,2% (337 osób) zajmowało stanowisko specjalisty pracy socjalnej, natomiast 24,6 % (274 osoby) - starszego specjalisty pracy socjalnej.

W centrach usług społecznych (CUS) zatrudnione było **113** osób, w tym 42 na stanowisku pracownika socjalnego.

W ostatnich latach odsetek pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie (w stosunku do ogółu zatrudnionych w województwie pracowników

socjalnych) wzrasta i obecnie wynosi 46,52%. Poniższa tabela obrazuje precyzyjną wartość wskaźnika w latach 2019 – 2024.

Tabela 14. Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych w latach 2019 – 2024

Rok	Wskaźnik
2019	42,30%
2020	42,40%
2021	41,28%
2022	40,64%
2023	42,44%
2024	46,52%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Zgodnie z zapisem w ustawie o pomocy społecznej dotyczącym struktury organizacyjnej pomocy społecznej (art. 110 ust.11) w ośrodku pomocy społecznej powinien być spełniony wskaźnik zatrudnienia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku 1 pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Natomiast zgodnie z art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

Ustawowego warunku dot. pracowników socjalnych określonego w art. 110 ust. 11 i ust. 12 ustawy o pomocy społecznej łącznie nie spełnia 44 ośrodków pomocy społecznej, tj. o 2 mniej niż w 2023 r. Liczba ta stanowi 21,1% wszystkich ośrodków pomocy społecznej w województwie lubelskim.

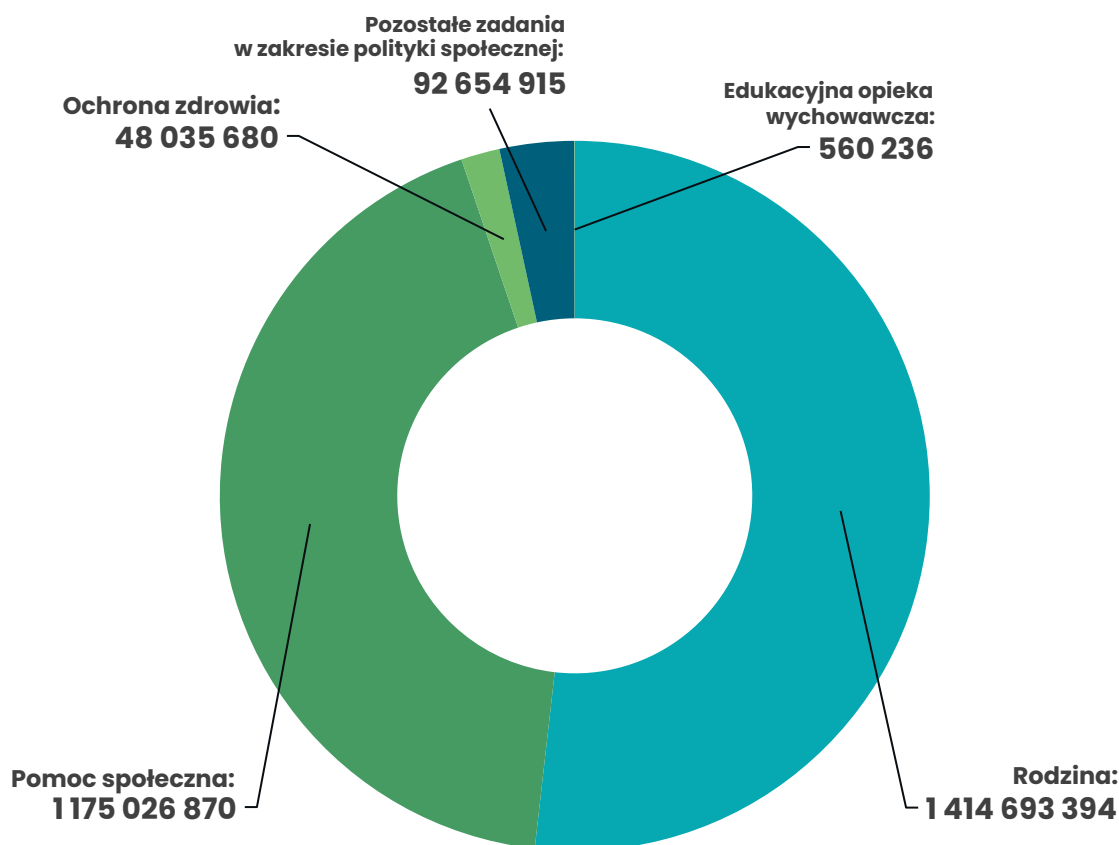
Jednostką organizacyjną pomocy społecznej na szczeblu powiatu są powiatowe centra pomocy rodzinie. Według danych sprawozdania MRiPS-06 w powiatowych centrach pomocy rodzinie w 2024 r. zatrudnionych było 325 pracowników, tj. o 3 osoby mniej niż w 2023 r. Wśród osób zatrudnionych 8% stanowiła kadra kierownicza.

Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej

Wysokość środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin i powiatów w 2024 r. wyniosła łącznie **2 843 831 420 zł**, w tym 2 040 723 280 (72%) stanowiły środki finansowe w budżetach ośrodków pomocy społecznej i powiatowych centrów pomocy rodzinie. W stosunku do 2023 roku nakłady finansowe wzrosły o 417 274 505 zł.

Poniższy wykres przedstawia udział środków finansowych przeznaczonych na wydatki w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej w roku oceny:

Wykres 28. Udział środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej oraz w innych obszarach polityki społecznej w 2024 r. (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

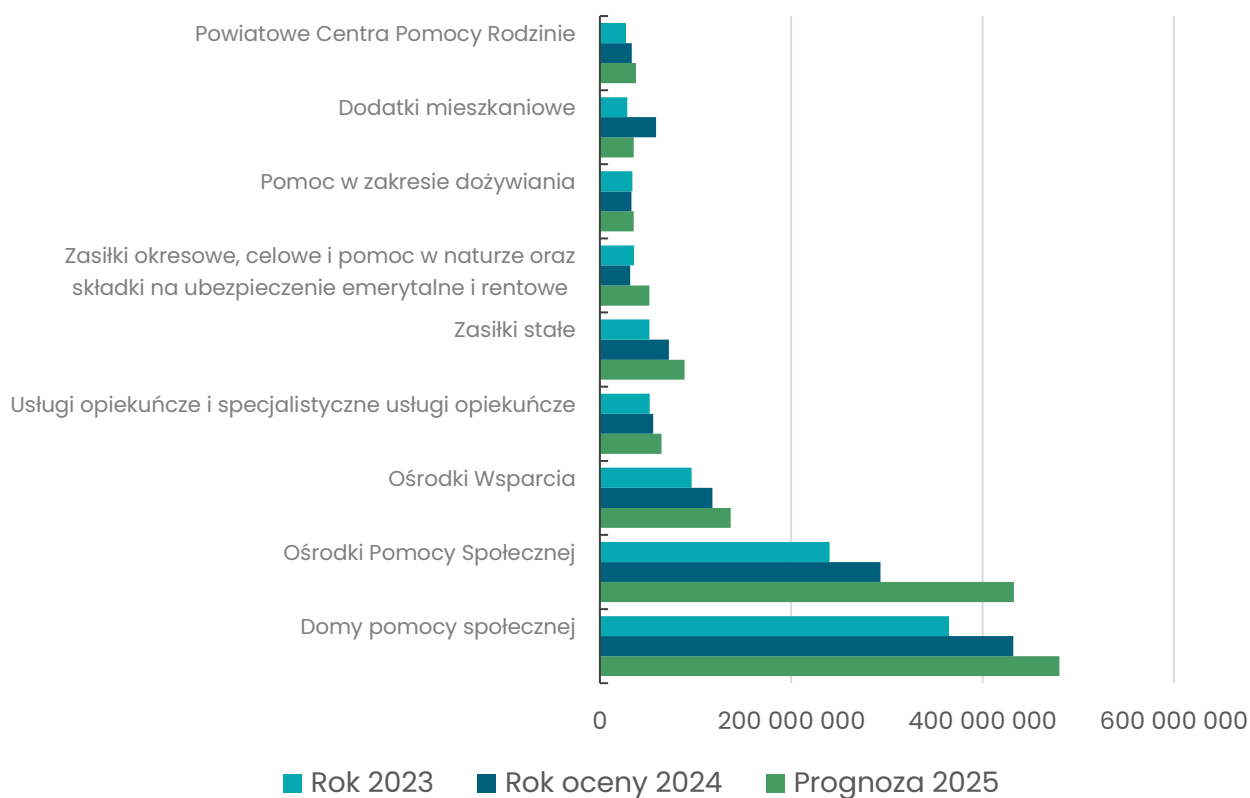
W roku 2024 najwięcej środków finansowych przeznaczonych zostało na:

- świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego (**37,5%**);
- domy pomocy społecznej (**15,2%**);

- ośrodki pomocy społecznej (**10,3%**);
- ośrodki wsparcia (**4,1%**);
- działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych (**3,5%**);
- tworzenie i funkcjonowanie żłobków i klubów dziecięcych (**3,5%**);
- rodziny zastępcze (**3,3%**);
- zasiłki stałe (**2,5%**);
- usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze (**2,0%**);
- przeciwdziałanie narkomanii i alkoholizmowi (**1,7%**).

Udział poszczególnych wydatków tylko w obszarze pomocy społecznej w latach 2023 – 2024 r. wraz z prognozą na 2025 r. przedstawia poniższy wykres:

Wykres 29. Główne wydatki w obszarze pomocy społecznej w latach 2023 – 2024 wraz z prognozą na 2025 rok.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Głównym wydatkiem w obszarze pomocy społecznej są od lat koszty prowadzenia **domów pomocy społecznej** – każdego roku obserwuje się wzrost wydatków w tym obszarze.

Szczegółowe zestawienie środków finansowych na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostek samorządu terytorialnego, zarówno na zadania własne i zlecone przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Środki finansowe na wydatki w pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżecie jednostki samorządu terytorialnego (zadania własne i zadania zlecone - w złotych)

Wyszczególnienie	Rok 2023	Rok oceny 2024	Prognoza 2025
Ogółem	2 426 556 915	2 843 831 420	3 078 597 270
W tym: w budżecie OPS/PCPR	1 718 476 629	2 040 723 280	2 143 046 247
Ochrona zdrowia:			
Przeciwdziałanie narkomanii	2 784 886	2 355 754	3 286 607
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	44 415 457	45 679 926	50 340 569
Pomoc społeczna:			
Domy pomocy społecznej	364 961 228	432 217 211	480 457 168
Ośrodki Wsparcia	95 787 741	117 659 980	136 796 750
Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	3 127 293	4 976 051	4 383 319
Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w zajęciach w centrum integracji społecznej	4 519 423	6 324 985	7 250 358
Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe	35 770 386	31 721 691	51 761 795
Dodatki mieszkaniowe	28 491 197	58 631 095	35 211 346
Zasiłki stałe	51 731 130	72 227 728	88 371 520
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie	27 338 175	33 152 139	37 566 985
Ośrodki Pomocy Społecznej	240 031 972	293 438 828	432 722 003
Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania treningowe/wspomagane i ośrodki interwencji kryzysowej	11 828 272	18 642 501	16 628 459
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	52 181 877	55 570 654	64 323 937
Pomoc w zakresie dożywiania	33 964 777	33 032 110	35 472 337
Pomoc dla cudzoziemców	1 146 260	697 544	575 277
Centra Integracji Społecznej	7 867 151	8 606 240	9 106 125
Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	180 970	84 401	85 873
Pozostała działalność	33 659 683	69 287 256	50 662 696
Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej:			
Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	31 342 291	36 662 104	37 672 818
Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	12 599 493	15 716 292	17 132 440

Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych	37 792 850	44 603 491	43 597 893
Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	90 241 731	32 335 132	30 431 556
Edukacyjna opieka wychowawcza:			
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	15 592 489	11 733 554	9 192 425
Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	3 173 290	3 819 879	3 995 712
Rodzina:			
Świadczenie wychowawcze	2 002 286	810 010	686 838
Świadczenia rodzinne, świadczenie z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	919 444 493	1 066 587 335	1 029 535 303
Wspieranie rodziny	20 147 455	24 757 466	27 950 970
Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	76 271 309	97 384 476	123 794 400
Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	682 052	1 467 243	2 954 654
Dzienni opiekunowie	26 880	26 880	0
Rodziny zastępcze	77 112 142	93 033 065	109 267 803
Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	81 272 139	100 247 219	115 613 362

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OZPS

Wnioski i rekomendacje

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
1.	<p>Wskaźnik osób korzystających z pomocy i wsparcia realizowanej przez ośrodki pomocy społecznej/centra usług społecznych oraz powiatowe centra pomocy rodzinie systematycznie spada i w 2024 roku utrzymywał się na poziomie wynoszącym 3,5% mieszkańców województwa lubelskiego.</p> <p>Wskaźnik korzystania z pomocy udzielanej w ramach zadań gminy pozostał na poziomie roku 2023, tj. 4,5%. Najwyższy odsetek osób korzystających z pomocy i wsparcia odnotowano w gminach Trzeszczany (20%), Sawin (19%), Zakrzew (15,8%) oraz Dzwola (15,3%), a najniższy w gminach Piaski i Urszulin (po 0,9%), Markuszów (1%) i Biłgoraj (1,1%).</p> <p>W 2024 r., podobnie jak w poprzednich latach, głównymi powodami przyznania pomocy i wsparcia rodzinom były ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba oraz niepełnosprawność, które wraz ze zjawiskiem bezrobocia są od lat głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej, pomimo corocznego spadku liczby korzystających.</p> <p>Ponad 56% osób, którym gminy przyznały świadczenie, to osoby długotrwale korzystające z pomocy.</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p> <p>2. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027.</p> <p>3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p> <p>4. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.</p>	<p>Niezbędne jest sukcesywne wspieranie rozwoju warunków dla świadczenia dobrej jakości usług społecznych, szczególnie w gminach o najwyższych wskaźnikach korzystania z pomocy społecznej. Należy wspierać usługi realizowane w ramach centrów usług społecznych.</p> <p>Deinstytucjonalizacja jest odpowiedzią na występujące problemy społeczne, ułatwia dostęp do usług społecznych w środowisku lokalnym. To proces uwzględniający indywidualne potrzeby człowieka potrzebującego pomocy, jego prawo do podmiotowości, decydowania o sobie, potrzebę bycia wśród bliskich mu ludzi na co dzień. To również uwzględnienie potrzeb osób sprawujących opiekę członków rodziny, tzw. opiekunów faktycznych.</p> <p>Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie realizując to zadania wspiera gminy w procesie upowszechnienia i rozwoju usług społecznych poprzez wspieranie procesu tworzenia centrów usług społecznych, prowadzenie doradztwa w tym zakresie, a także kształcenie kadr pomocy społecznej, szczególnie w ramach szkoleń kompetencyjnych CUS i specjalizacji w zawodzie pracownik socjalny.</p> <p>Konieczne jest dalsze wspieranie organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej jako partnerów w procesie realizacji integracji społecznej oraz potencjalnych usługodawców, a także wzmacnianie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej w rozwiązywaniu problemów społecznych.</p> <p>Kontynuowanie współpracy ROPS w Lublinie z sektorem NGO m.in. w ramach realizacji zadania: <i>Wspieranie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze szczególnym uwzględnieniem osób bezdomnych oraz z zaburzeniami psychicznymi</i> będącego realizacją Regionalnego Programu Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025 pozwala skutecznie realizować to zadanie.</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
2.	<p>W województwie lubelskim obserwuje się postępujący proces starzenia się społeczeństwa. Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowiły w 2024 r. 24,4% mieszkańców województwa lubelskiego (w Polsce wartość tego współczynnika wynosiła 24,9%).</p> <p>Corocznie wzrasta liczba osób przebywających w DPS, za które gminy ponoszą odpłatność, wzrasta również koszt pobytu. Wiąże się to z procesem starzenia się społeczeństwa Lubelszczyzny, jak również jest to wynik niewystarczającej dostępności usług środowiskowych skierowanych do seniorów (pomimo wzrostu liczby miejsc spotkań i klubów seniora).</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p> <p>2. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025.</p> <p>3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p> <p>4. Program Wieloletni Senior + na lata 2021 – 2025”</p>	<p>Wraz z obecnie występującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa oraz zwiększeniem odsetka osób starszych w populacji pojawia się konieczność tworzenia kompleksowego systemu wsparcia i dostarczania wyspecjalizowanych usług profilaktycznych, nakierowanych na jak najdłuższe podtrzymywanie ich niezależności i autonomii. Istotne jest zwiększanie liczby podmiotów funkcjonujących w środowisku lokalnym, które są w stanie zabezpieczać potrzeby osób niesamodzielnych i ze szczególnymi wymaganiami.</p> <p>Proces ten jest szczególnie ważny na obszarach wiejskich, gdzie występuje ograniczony dostęp do infrastruktury medycznej i społecznej, związany z niewielką liczbą placówek oraz z barierami transportowymi.</p> <p>Rekomenduje się dalsze działania mające na celu upowszechnianie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz rozwój opieki wytchnieniowej, aby zapobiegać kierowaniu osób starszych do instytucjonalnych form opieki, w tym domów pomocy społecznej.</p> <p>Kontynuacja działań wspierających rozwój środowiskowych form wsparcia seniorów (m.in. dziennych domów pomocy, klubów samopomocy, klubów seniora, rodzinnych domów pomocy, mieszkań wspomaganych) dostosowanych do ich potrzeb, uwzględniających stan zdrowia i zdolności psychofizyczne, a także alternatywnych form wsparcia takich jak usługi sąsiedzkie czy teleopieka.</p> <p>Wskazane jest także kontynuowanie działań, które pozwolą na jak najlepsze wykorzystanie potencjału osób starszych na rynku pracy i tym samym na zwiększenie i przedłużenie ich aktywności zawodowej. Podstawowym celem działań na rzecz osób starszych, oprócz zapewnienia jak najdłuższej niezależności jest także troska o wysoką jakość życia oraz umożliwienie samodzielnego funkcjonowania w środowisku.</p> <p>W ramach projektu partnerskiego pn. „Polityka Senioralna EFS+” ROPS w Lublinie wspiera seniorów i ich opiekunów poprzez realizację</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
			<p>zintegrowanych usług społecznych, rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy, w tym rozwój i upowszechnienie form wsparcia środowiskowego w miejscu zamieszkania oraz tworzenie warunków do opieki domowej m.in. poprzez otwieranie wypożyczalni sprzętu pielęgnacyjnego, rehabilitacyjnego i wspomagającego. Realizowane są działania na rzecz opiekunów faktycznych poprzez objęcie ich wsparciem, doradztwem i szkoleniami mającymi na celu doskonalenie ich umiejętności opiekuńczych i tym samym podnoszących jakość życia opiekunów i podopiecznych. Powyższy projekt pozwolił również na rozwój alternatywnych form wsparcia seniorów m.in. poprzez wyposażenie ich w opaski bezpieczeństwa z systemem przywołującym.</p> <p>Istotnym zagadnieniem jest również kontynuowanie działań włączania organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej w rozwój i realizację usług skierowanych do seniorów w społeczności lokalnej.</p> <p>Coroczne zlecenie zadań organizacjom pozarządowym przez ROPS w Lublinie w ramach zadania <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób starszych poprzez wspieranie różnorodnych form ich aktywizacji</i> będącego jednocześnie realizacją Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 – 2025 pozwala na szeroki dostęp dla seniorów do różnorodnych działań, a także na wsparcie i rozwój sektora NGO.</p>
3.	<p>Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych jest jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej i związana jest zazwyczaj z różnorodnymi problemami społecznymi (m.in. z migracje zarobkowe, rozwody, uzależnienia, bezrobocie).</p> <p>Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030</p> <p>2. Wojewódzki Program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie</p>	<p>Aby zapobiegać niewydolności rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych konieczne jest zaoferowanie rodzinom biologicznym jak najszerszego wsparcia mającego na celu poprawę ich potencjału wychowawczego, poprzez: dostęp do usług realizowanych w środowisku lokalnym, pomoc w opiece i wychowaniu dziecka oraz pracę z rodziną. Należy też wspierać działania na rzecz wzrostu liczby osób pracujących z rodzinami, a także wspieranie powstawania jednostek poradnictwa specjalistycznego.</p> <p>Należy kontynuować działania zmierzające do podnoszenia kompetencji rodzicielskich (kampanie edukacyjne i profilaktyczne).</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	<p>wychowawczych mogą zostać objęte pomocą rodziny wspierającej, która pomaga w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych. Jednak jest to wciąż mało powszechna forma pomocy. W 2024 roku w województwie lubelskim funkcjonowało 5 takich rodzin, a w 2023 r. – 6 rodzin.</p> <p>Niewydolność opiekuńczo - wychowawcza rodzin powoduje często konieczność umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej.</p> <p>Na koniec grudnia 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało ogółem 1 779 rodzin zastępczych różnego typu.</p> <p>Rodziny zastępcze spokrewnione oraz niezawodowe funkcjonują na terenie wszystkich powiatów województwa, natomiast funkcjonowanie rodzin zastępczych zawodowych wykazało 21 powiatów/miast na prawach powiatu. Na terenie województwa lubelskiego funkcjonowało jedynie 5 rodzin zastępczych specjalistycznych: w powiecie chełmskim, kraśnickim i puławskim oraz na terenie miasta Biała Podlaska. W 7 powiatach: hrubieszowskim, kraśnickim, lubelskim, puławskim, oraz w mieście Lublin w roku oceny funkcjonowało 13 rodzin pełniących funkcję pogotowia rodzinnego.</p> <p>Nadal wiele dzieci przebywa w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej. Na koniec grudnia 2024 r.</p>	<p>Lubelskim na lata 2021 – 2025.</p> <p>3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027</p>	<p>Należy zwiększyć promocję wyjaśniającą korzyści, procedury, a także uprościć formalności w powoływaniu rodzin wspierających. Kluczowe jest zapewnienie szerszego dostępu do bezpłatnej pomocy psychologicznej i prawnej oraz systematyczne szkolenia i grupy wsparcia, które budują pewność i kompetencje w opiece nad dziećmi.</p> <p>Rekomenduje się wspieranie działań na rzecz diagnozy i terapii dzieci z alkoholowym zespołem płodowym, a także prowadzenie akcji profilaktycznych mających na celu uświadomienie skutków spożywania alkoholu w czasie ciąży.</p> <p>Realizując to zadania ROPS w Lublinie przystąpił do realizacji nowego projektu finansowanego z Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 <i>FASD i Autyzm: słuchamy, wspieramy, działamy</i>. Celem projektu jest zwiększenie dostępu do wysokiej jakości specjalistycznego wsparcia dla dzieci ze Spektrum Płodowych Zaburzeń Alkoholowych (FASD), dzieci z zaburzeniami ze Spektrum Autyzmu (ASD) w tym dzieci z Zespołem Aspergera (ZA) oraz ich rodziców i opiekunów na terenie województwa lubelskiego.</p> <p>Niezbędne jest promowanie idei rodzicielstwa zastępczego oraz idei adopcji (ze szczególnym uwzględnieniem dzieci starszych i dzieci z niepełnosprawnościami).</p> <p>Rekomenduje się rozszerzenie dotychczasowych działań w zakresie objęcia wsparciem szkoleniowym kadry pracującej w obszarze wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej podnoszącą jej kompetencje niezbędne w pracy z dziećmi, ich biologicznymi rodzinami, a także z rodzinami zastępczymi i adopcyjnymi.</p> <p>Poprzez realizację przez ROPS w Lublinie projektu finansowanego ze środków Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 <i>Droga do rodziny. Od kandydata do rodzica adopcyjnego</i> zapewnione zostanie wieloaspektowe specjalistyczne wsparcie w zakresie indywidualnych potrzeb kandydatom na rodziców adopcyjnych i rodzicom adopcyjnym, a także kadrze Ośrodka Adopcyjnego w Lublinie wraz z trzema Przedstawicielstwami oraz pracownikom</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	<p>w województwie lubelskim funkcjonowało 91 placówek opiekuńczo-wychowawczych, w których przebywało 991 dzieci.</p> <p>Corocznie wzrastają koszty odpłatności gmin za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.</p>		<p>podmiotów prowadzących działania na rzecz systemu adopcyjnego na terenie województwa.</p> <p>Istotna jest kontynuowanie stałej, wielozakresowej współpracy instytucji i organizacji pracujących z dziećmi i rodzicami (ze szczególnym uwzględnieniem sektora pozarządowego). Szeroka współpraca ROPS w Lublinie z sektorem NGO m.in. w ramach realizacji zadania: <i>Wspieranie działań na rzecz rodzin z dziećmi ze szczególnym uwzględnieniem rodzin znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych</i> będącego jednocześnie realizacją Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025 pozwala skutecznie realizować szereg zadań stawianych przez samorządem województwa.</p>
4.	<p>Liczba osób zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w 2024 roku wzrosła o 125 osób.</p> <p>Jednak w dalszym ciągu aż 44 OPS (21,1% wszystkich w województwie) wciąż nie spełnia ustawowego wymogu zatrudnienia 1 pracownika socjalnego na 2 000 mieszkańców lub 1 etatu na maks. 50 rodzin/osób samotnie gospodarujących.</p> <p>W 2024 roku nieznacznie wzrosła liczba pracowników posiadających specjalizację I lub II stopnia w zawodzie pracownik socjalny w ogólnej liczbie pracowników socjalnych z 42,4% w 2023 r. do 46,5%.</p>	1. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.	<p>Rekomenduje się dostosowanie liczby pracowników socjalnych zatrudnianych w OPS/CUS do ustawowego minimum (min. 3 pracowników socjalnych w pełnym wymiarze; art. 110 ust. 11–12 ustawy o pomocy społecznej). Konieczne jest zabezpieczenie środków samorządów gminnych na sfinansowanie etatów pracowników socjalnych.</p> <p>Niezbędne jest kontynuowanie działań podnoszących kompetencje kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej, w tym w zakresie uzyskania specjalizacji I i II stopnia w zawodzie. Szczególnie istotna jest ponadto potrzeba objęcia jak największej liczby pracowników supervizją.</p> <p>Szeroka oferta szkoleniowa powinna zostać skierowana do pracowników podmiotów chcących utworzyć centrum usług społecznych oraz do pracowników już istniejących CUS-ów. Niezbędne jest kształcenie kadry jednostek organizacyjnych pomocy i integracji społecznej oraz przedstawicieli samorządów gminnych w zakresie upowszechniania idei deinstytucjonalizacji usług. Rekomenduje się ponadto rozwój kształcenia w zakresie nowych form usług społecznych na rzecz społeczności lokalnej.</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
			<p>ROPS wspiera te zdania m.in. poprzez realizację projektu ze środków programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021 – 2027 „Efektywna polityka społeczna w województwie lubelskim”. W ramach projektu prowadzone są m.in. szkolenia, doradztwo, spotkania sieciujące i inne działania na rzecz wzmocnienia instytucji integracji i pomocy społecznej, a także organizujących system wspierania rodziny, pieczy zastępczej i adopcji oraz ich otoczenia. Realizowane są działania wspierające gminy w tworzeniu CUS i rozwoju dostarczanych przez nie usług, w tym szkolenia kompetencyjne z zakresu ustawy o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, a także doradztwo i spotkania sieciujące dotyczące tworzenia i funkcjonowania CUS oraz tworzenia Lokalnych Planów Rozwoju Usług Społecznych i Deinstytucjonalizacji (LPDI).</p> <p>Istotne jest również podejmowanie działań mających na celu podnoszenie prestiżu i atrakcyjności zawodów pomocowych, w tym zawodu pracownika socjalnego, a także poprawę warunków ich zatrudnienia.</p>
5.	<p>Systematycznie wzrasta liczba podmiotów świadczących środowiskowe dzienne formy wsparcia – środowiskowych domów samopomocy, dziennych domów pomocy i klubów samopomocy, liczba żłobków oraz liczba klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów.</p> <p>W 2024 r. w województwie lubelskim funkcjonowało 45 domów pomocy społecznej. O 124 osoby wzrosła liczba korzystających z domów, natomiast nieznacznie zmalała liczba pracowników w nich zatrudnionych. Od wielu lat odnotowuje się systematyczny wzrost kosztów prowadzenia tych placówek.</p>	<p>1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021 – 2030.</p> <p>2. Wojewódzki Program Wsparcia Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2025.</p> <p>3. Regionalny Program Pomocy Społecznej i Włączenia Społecznego na lata 2021 – 2025.</p>	<p>Rekomenduje się wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych, z uwzględnieniem rozwoju oferty usług społecznych jak najbliższej miejsca zamieszkania, w formach dziennych, skoncentrowanych na indywidualnych potrzebach odbiorców oraz ich otoczenia – szczególnie na terenach wiejskich.</p> <p>Kontynuacja i systematyczne wspieranie procesu tworzenia centrów usług społecznych, które kompleksowo zabezpieczą potrzeby społeczności lokalnej świadcząc usługi „jednego okienka”.</p> <p>Dalszy rozwój usług środowiskowych takich jak np. ośrodki wsparcia, kluby seniora czy dzienne domy pomocy pozwalają na podtrzymywanie relacji ze środowiskiem oraz jak najdłuższe zachowanie sprawności fizycznej, psychicznej i intelektualnej osób potrzebujących wsparcia.</p>

Lp.	Wniosek	Realizowany dokument strategiczny	Rekomendacja
	Na terenie województwa lubelskiego występuje nierównomierne rozmieszczenie infrastruktury społecznej. Skoncentrowana jest ona głównie w ośrodkach miejskich.	4. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027 5. Wojewódzki Program na Rzecz Osób Starszych na lata 2021 - 2025. 6. Regionalny Program Rozwoju Ekonomii Społecznej w Województwie Lubelskim na lata 2021 – 2027	Mając na uwadze wzrastającą liczbę osób potrzebujących należałoby zachęcać gminy do tworzenia mieszkań treningowych i wspomaganych Dostosowanie przestrzeni życiowej np. poprzez likwidację barier architektonicznych i technicznych w miejscu zamieszkania zdecydowanie wpływa na samodzielność oraz zwiększa szansę na udział w takich obszarach usług społecznych jak: kultura, sport, rekreacja czy turystyka. W aspekcie podjęcia aktywności zawodowej przez osobę z niepełnosprawnością zasadnicze znaczenie mają specjalnie powołane do tego instytucje, takie jak warsztaty terapii zajęciowej czy zakłady aktywności zawodowej ale także wsparcie w postaci pracy z asystentem lub trenerem pracy.
6.	Jednym z głównych powodów korzystania z pomocy społecznej jest niepełnosprawność. W roku oceny, podobnie jak w latach ubiegłych, powiatowe centra pomocy rodzinie odnotowały wzrost nakładów finansowych na realizację zadań w zakresie rehabilitacji społecznej osób z niepełnosprawnością. Zasoby infrastrukturalne świadczące usługi na rzecz osób z niepełnosprawnością pozostają od kilku lat na podobnym poziomie. Zwiększa się jednak potrzeba korzystania z usług domów pomocy społecznej dla osób przewlekle somatycznie chorych.	1. Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2021-2030. 2. Program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych, przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych na lata 2021 – 2025. 3. Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021 – 2027	Konieczne jest kontynuowanie działań ukierunkowanych na wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług dla osób z niepełnosprawnością oraz ich otoczenia, w tym: rozwój usług asystenckich, opieki wytchnieniowej, specjalistycznych usług opiekuńczych, mieszkań wspieranych i treningowych, środowiskowych domów samopomocy. Wskazana jest rozwijanie i promocja działań mających na celu włączenie osób z niepełnosprawnością w życie społeczne, a tym samym zwiększenie możliwości ich zatrudnienia zarówno na chronionym jak i otwartym rynku pracy. Rekomenduje się ponadto zwiększenie nakładów na rozwój nowych technologii oraz usług transportowych ułatwiających funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością. Istotne jest również włączanie organizacji pozarządowych oraz podmiotów ekonomii społecznej w rozwój i realizację usług skierowanych do osób niepełnosprawnych. Szeroka współpraca ROPS w Lublinie z sektorem NGO m.in. poprzez udzielanie dotacji obejmujących szeroki zakres rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych, pozwala skutecznie realizować to zadanie.

